

Under Dusken

STUDENTAVISA I TRONDHEIM NR.12 107. ÅRGANG 23.11.21 - 10.01.22

ARBEIDERKLASSEN HOLDES UTENFOR AKADEMIA

HVA ER GREIA MED TOFAKTOR? 22

VI ANMELDER HØYMESSE I DOMEN 52

ÅRETS BESTE ALBUM 56

GRATIS

STUDENT?

MILJØBEVISST?

SKAFF
PENSUM
BRUKT

Norges største markeds plass for
kjøp og salg av brukt pensum

6

NEDPRIORITERTE CAMPUS:

BI og DMMH føler at Samfundet
prioriterer NTNU-studenter over
alle andre.

32

FRAMAND FOR AKADEMIA:

Det er mindre sannsynlig at
studentar med arbeidabakgrunn
fullfører graden sin.

56

ÅRETS ALBUM:

Alt fra post-trance til electropop:
Dette er de beste albumene fra 2021

16

NEGLISJERTE KVINNESYKDOMMER:

Forskning og kunnskap om
kvinnehelse er neglisjert, noe
som skaper unødvendige
tilleggsbelastninger.

48

TORE RENBERG:

Veien til suksess innebar år med
avslag fra forlag og et krast brev
fra Jon Fosse.

LES MER PÅ UNDERDUSKEN.NO

REDAKTØR UNDER DUSKEN
Åsmund Hunderi Stenland
– Tlf: 995 37 075
avisredaktor@studentmediene.no

NESTLEDERE UNDER DUSKEN
Idunn Sørensen – Tlf: 936 47 749
avisredaktor@studentmediene.no

Sigrd Solheim – Tlf: 920 88 151
nettredaktor@studentmediene.no

ANSVARLIG REDAKTØR
STUDENTMEDIENE I
TRONDHEIM AS
Oda Eriksen Haugland
– Tlf: 480 76 827
ansvarligredaktor@studentmediene.no

REDAKSJONSSJEF
Christine Aaserød Pedersen
redaksjonssjef@studentmediene.no

DAGLIG LEDER
Sindre Sæthem – Tlf: 411 85 450
dagligleder@studentmediene.no

SALGSSJEF
Linn Holst-Dyrnes
salgssjef@studentmediene.no

NYHETSREDAKTØR
Emelie Kjærli Kristiansen
nyhetsredaktor@studentmediene.no

DEBATTREDAKTØR
Amanda Hytten Bjørknes
debattredaktor@studentmediene.no

REPORTASJEREKTAØR
Oda Sofie Mathisen Gallefoss
reportasjeredaktor@studentmediene.no

KULTURREDAKTØR
Guro Underdal Hermansen
kulturredaktor@studentmediene.no

FORSKNING- OG
FORBRUKERREDAKTØR
Lea Lauvland Longva
fooredaktor@studentmediene.no

SPORTSREDAKTØR
Roar Høiby Brakstad
sportsredaktor@studentmediene.no

MUSIKKREDAKTØR
Øyvind Soldal Rasmussen
musikkredaktor@studentmediene.no

FOTOREDAKTØR
Torstein Olav Eriksen
fotoredaktor@studentmediene.no

GRAFISK ANSVARLIG
Marius Thorvik
grafisksjef@studentmediene.no

ILLUSTRASJONSSJEF
Serena Guler
illustrasjonssjef@studentmediene.no

DESK
Marthe Bjørva (sjef), Benedikt Erikstad
Javorovic, Linn Danielsen Evjemo, Erlend
Gylver, Jenny Westrum-Rein, Marle Sæter
Ottesen, Cecilie Bjørnsdatter Raustein,
Margret Meek, Amanda Hytten Bjørknes

GRAFIKERE
Marius Thorvik (5-20), Jenny Stav (21-37),
Sofia Ruta Kornhubere (38-53), Olivie
Roupe van der Voort (54-65)

KORREKTUR
Cecilie Bjørnsdatter Raustein (sjef)

FORSIDE
Viktorija Belogradovaite

Kronprins Haakon er ganske arbeiderklasse

TIPS OSS!

tips@studentmediene.no

ANNONSERE?

salgssjef@studentmediene.no

Under Dusken er et uavhengig organ for studenter i Trondheim, utgitt av Studentmediene i Trondheim AS. Under Dusken blir distribuert gratis i Trondheim, og kommer ut seks ganger i semesteret. Under Dusken arbeider etter god presseskikk i henhold til Vær Varsom-plakaten. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale oppfordres til å kontakte redaksjonen.

Under Dusken blir utgitt av Studentmediene i Trondheim som får økonomisk støtte av Velferdstinget i Trondheim og Studenter-samfundet i Trondheim, som står uten redaksjonell ansvar.

Miljøtrykksak fra
Trykkpartner AS.

Lisensnr. 241823
Sertifikat nr. 1638

VI HAR FÅTT NY NETTSIDE!

Sjekk den ut på underdusken.no

LEDER
ÅSMUND HUNDERI STEMLAND
REDAKTØR I UNDER DUSKEN

NÅR ER DET VANLIGE STUDENTERS TUR?

Sommeren er den eneste tida av året jeg føler jeg har tid til å ta meg skikkelig fri og ta en ferietur. Denne spises imidlertid fort opp av en sommerjobb som må til for å finansiere hybelen i noenlunde nærhet til samfunn og Samfund. Med dager fylt av verv og forelesninger blir det ikke god tid til å jobbe ved siden av studiene, dersom jeg vil nyte av de sosiale godene i Nordens beste studentby.

I denne utgaven av Under Dusken utforsker vi de sosioøkonomiske forskjellene som ligger til grunn for akademisk prestasjon, og hvor viktig bakgrunnen din faktisk er. Det illustrerer også viktigheten av studiestøtten. Studiestøtten ble framkjempet av fagbevegelsen, og da den ble innført i 1947 var dette for å gjøre høyere utdanning tilgjengelig for alle samfunnslag. Dette målet innfris ikke i dag.

Den nye regjeringa kom med store løfter i valgkampen, og lovte før valget at studiestøtta kom til å økes. Nå sier forskning- og høyere utdanningsministeren at dette ikke er noe regjeringa vil gjøre nå. Det er skuffende at Ap og Sp ikke gjør mer, og tilsynelatende overlater det til SV å kjempe gjennom sine egne løfter i budsjettforhandlingene.

Slik situasjonen er i dag, blir det økonomiske utgangspunktet til studenten en viktig variabel for hvordan studietiden utarter seg. De som får hjelp fra foreldrene, kan heller bruke tida vi andre må bruke på jobb til noe mer givende: større overskudd til å prestere på studiet, til å søke krevende, men utviklende verv, til å ta ekstra fag eller til å ha kapasitet til å studere lenge eller intensivt nok til å konkurrere om de beste jobbene i andre enden.

De politiske kommentatorene kan spekulere så mye de vil i hva SV vil prioritere og ikke, og hvor langt regjeringen kommer til å strekke seg. Samtidig gjør jeg de samme vurderingene om matbudsjettet mitt. Hva må jeg prioritere, og hvor langt kan jeg strekke det? Inntil Regjeringa holder løftene sine, ser det tynt ut for en vanlig student.

ILLUSTRASJON: Eiril Solveig Ugulen

De glemte studentene

Trondheim er kjent som en av Norges beste studiebyer, og huser over 37 000 studenter. Likevel er det mange trondheimsstudenter som ikke føler seg inkludert i studentmiljøet.

Anelill Sandnes Engen går tredjeåret på enbachelorgrad i markedsføringsledelse på Handelshøyskolen BI i Trondheim. Hun trives veldig godt med studiemiljøet på BI, men kjenner likevel på et savn etter å bli mer inkludert i det store studentmiljøet i Trondheim.

– Jeg føler at Studentersamfundet er for de som går på NTNU, så jeg tror jeg hadde hatt et sterkere forhold til det om jeg hadde vært NTNU-student, sier Engen om det store røde huset ved Nidelva.

Engen forteller at det har vært lite snakk om Studentersamfundet på BI, og at det er få av vennene hennes fra studiet som har noe forhold til det. Hun kan heller ikke huske at hun ble introdusert for Samfundet under fadderuka, slik mange studenter fra NTNU blir.

– Jeg har mange venner som går på NTNU, men de har jo sine gjenger der, og jeg har min gjeng her på BI. Jeg har veldig lyst å dra på Samfundet, men jeg føler terskelen er så høy. Jeg vet ikke hva

som skjer der eller hvordan jeg kommer meg inn døra, sier Engen og ler.

Selv om BI-studentene sjelden drar på Samfundet, har de andre alternative møtesteder.

– Vi har en egen studentkro her på BI, så det blir på en måte vår samlingsplass. Ellers har jo BIs studentorganisasjon (BISO) en del arrangementer, men det er ofte i leide lokaler som Provincialen og Frimurerlogen, forteller Engen.

Engen opplyser om at studentkroen på campus har vært stengt gjennom

TEKST: Dina Bovim og
Vilde Marie Steen Angell

FOTO: Vilde Marie Steen Angell

ILLUSTRASJON: Frida Bjerva

◀ **ADSKILT:** Studenter ved DMMH føler ofte at de blir glemt av andre studenter.

hele pandemien og fram til nå, så det har derfor ikke vært noen sosial aktivitet der siden starten av 2020.

Et mystisk hus

Engen kommer fra Røros og ble introdusert for Studentersamfundet allerede som barn, i bil på vei gjennom Trondheim.

– Jeg har alltid vært ekstremt nysgjerrig på hvordan det ser ut inne på Samfundet, for det er liksom litt mystisk. Men jeg har ikke vært der ennå.

Engen tror noe av grunnen til at BI-studenter ikke føler seg like velkomne på Samfundet som NTNU-studenter, er at det har blitt en stor avstand mellom de som går på BI og de som for eksempel går på Gløshaugen.

– Her ser vi veldig lite til Samfundet på campus, så de kunne godt ha hatt noen stands eller noe i begynnelsen av året. Da er det jo mange som søker en tilknytning til noe og ønsker å engasjere seg. Det er ikke sånn at vi ikke vil engasjere oss på Samfundet, det handler mer om at vi trenger å føle oss mer ønsket og velkomne, sier Engen.

Engen har deltatt på arrangementer under årets UKA, men forteller at hun ellers får opp lite informasjon om andre arrangementer som foregår gjennom året på Samfundet.

– Det kan hende det er jeg som følger med for lite på sosiale medier, men nå har jeg nettopp begynt å følge Samfundet på Instagram. Så nå har jeg lagt inn en liten innsats for å prøve å få med meg litt, forteller Engen.

Føler seg glemt

Marie Longva studerer for å bli barnehagelærer med fordypning i musikk,

▲ **UTELATT:** BI-student Anelill Sandnes Engen tror hun hadde vært mer på Samfundet om hun hadde vært NTNU-student.

drama og kunst og håndverk. Hun går på Dronning Mauds minne høyskole for barnehagelærerutdanning (DMMH). Longva er en aktiv student, blant annet i skolens linjeforening, Caeca Regina, og som representant i Velferdstinget. Hun forteller at miljøet på DMMH er godt, men at de ikke føler seg som en del av det store studentmiljøet i byen.

– Jeg føler vi blir litt for oss selv. Vi har ikke den samme tilhørigheten som resten av trondheimsstudentene fordi vi ikke studerer ved NTNU. Jeg tror det er mange som ikke vet eller tenker over at det finnes studenter i Trondheim som ikke studerer der, sier Longva.

Barnehagelærerstudenten tror ikke studentene ved NTNU går inn for å stenge ut studenter fra for eksempel

BI eller DMMH, men tenker at det fremdeles er et stigma rundt det å gå på en privat utdanningsinstitusjon. Longva tror likevel det største problemet er at studentene som ikke studerer ved NTNU lett kan bli litt glemt.

– Vi blir så små og få at det kan være vanskelig å legge merke til oss. Jeg tror mange ikke er bevisst på at vi eksisterer, og at vi er studenter på lik linje med for eksempel NTNU- og BI-studenter.

Longva tror det må skje noen kulturendringer internt for å gjøre plass til flere studenter som ikke kommer fra NTNU.

– Når det er mange på Samfundet som går på Gløshaugen eller Dragvoll, så er de ofte venner med folk som er i det samme miljøet, og da kan det

bli vanskelig å nå ut til andre miljøer. Da favner man kanskje ikke alle, tror Longva.

Trenger drahjelp

Longva mener det er viktig at linjeforeningene og studentene ved de ulike utdanningsinstitusjonene utenfor NTNU selv tar initiativ for å bli en større del av studentmiljøet, men tenker også at Studentersamfundet har et ansvar for å inkludere studenter som står utenfor.

– For å få i gang de endringene som trengs for å inkludere studenter ved DMMH, BI og Fotofagskolen, trenger man litt drahjelp. Man trenger å ha noen på innsiden for å komme seg inn. Kanskje man kunne hatt noen arrangementer for studenter som ikke går på NTNU, for å introdusere dem for Samfundet og vise at det er plass for dem også, foreslår Longva.

Longva tror det er viktig at Samfundet gjør seg synlig også utenfor NTNU, for eksempel med stand på campus eller mer utsending av informasjon.

– Samfundet bør være for alle

Julie Rustad, kommunikasjonsansvarlig for Studentersamfundet, svarer i en e-post til Under Dusken at Samfundet har forståelse for problematikken.

▲ STIGMA: Marie Longva tror at det fremdeles finnes stigma rundt private utdanningsinstitusjoner.

– Studentersamfundet har et stort ansvar for å inkludere alle, og Samfundet er opptatt av å ta opp et mangfold av mennesker. Det er da frivillighet fungerer best. Vi har aktiv dialog på tvers av de ulike gjengene på Samfundet for å jobbe med inkludering.

Rustad skriver at det også er viktig å ha et godt samarbeid med linjeforeningene og de ulike campusene.

– Hvert semester står det stands fra Samfundet rundt om på campusene i hele Trondheim, og dette er vi stolte over. Campus Gløshaugen og campus Dragvoll er byens største, så vi er selvsagt helt avhengig av å engasjere disse studentene for å få hjulene til å gå rundt på Samfundet.

Likevel understreker Rustad at det har blitt et større medlemsmangfold de siste årene, og trekker blant annet fram en lovendring fra i vår som gjorde at flere trondheimsstudenter fikk medlemsrett. I mars ble det bestemt at studenter på Fotofagskolen også skulle få mulighet til å bli medlem på Samfundet. Styret skal også, ifølge kommunikasjonssjefen, ha startet opp et samarbeid med BISO, for å involvere flere BI-studenter på Samfundet.

– Vi har inntrykk av at det er et ønske fra begge sider om å komme nærmere, men vi jobber fortsatt med å prøve oss fram på hvordan vi får til dette. Bredde i arrangementer på Samfundet, studentpolitikk som angår alle og enkeltarrangement som vennespis er nok med på å tilgjengeliggjøre Samfundet for flere av byens studenter. Dette jobber styret aktivt med.

Kommunikasjonssjefen skriver at de har et mål om at alle studenter skal føle seg velkomne og bli med på alt moro som skjer på Studentersamfundet.

«Isfronten på Elgeseter»

Samarbeidet Rustad refererer til heter BISO Society, og er et prosjekt for å inkludere og involvere flere BI-studenter i det som skjer på Samfundet. Leder for dette prosjektet, Marianne Rø, håper dette kan skape mer tilstedeværelse og synlighet av Samfundet for BI-studentene.

– BISO Society ble først startet opp for rundt to år siden. Da jobbet både Samfundet og BISO målrettet for å bryte «isfronten på Elgeseter». Dette arbeidet ble dessverre satt litt på vent da koronapandemien kom.

Under korona var det kun medlemmer av Samfundet som kunne benytte seg av Huset, og siden få av BI-studentene var medlemmer, ble det begrenset hva som kunne gjøres fra BISO sin side.

FOTO: Privat

▲ INKLUDERINGSANSVAR: Marianne Rø mener Samfundet må bli flinkere til å inkludere alle campuser i Trondheim.

– Nå som ting har åpnet opp igjen kan vi fortsette med de planene vi har satt oss i Society.

Rø håper det gode samarbeidet kan fortsette, men mener også at Samfundet på sin side har et inkluderingsansvar.

– Samfundet bør være flinkere til å inkludere alle campuser i byen. Dette mener jeg kan være blant annet å passe på at alle campuser blir introdusert til Samfundet under fadderuka, og at man tenker over alle campuser under for eksempel blesting og stønting.

Rø avslutter med å forklare hvorfor slike tiltak er viktig:

– Samfundet har lenge blitt sett på som «NTNU sin plass», og studenter på andre campuser føler seg ikke velkomne. Det er viktig å passe på at alle føler seg velkomne uavhengig av hvilken skole de går på. Samfundet ønsker å være studentenes møteplass i byen, men når det kun er NTNU-studenter som er på Samfundet, øker dette terskelen for andre studenter som kanskje ikke har følt seg like velkommen tidligere. **UD**

TRONDHEIM
SYMPHONIORKESTER
& OPERA

spiller

love
actually
In Concert

med filmen på storskjerm!

Les mer og kjøp billetter på www.tso.no

Kommentar:

Ett sett regler for stortingseliten, et annet for resten

Mens studenter kan risikere tap av studiestøtte for misforståelser, slipper politikere billigere unna.

Fredag 12. november kunne Adressa avsløre at stortingspresident Eva Kristin Hansen hadde gitt feilaktige opplysninger om egen bosituasjon, noe som førte til at hun fikk pendlerbolig på statens regning. Hun blir med dette en del av en lang liste stortingspolitikere som har gjort det samme. Hansen trakk seg etter at politiet sa de skulle etterforske seks stortingsrepresentanter som alle har brutt Stortingets regelverk. Det vil i så fall være første gang dette klusset har alvorlige konsekvenser for politikernes, utover at de må si fra seg verv og betale tilbake skatt.

Unnskyldningene har i stor grad vært de samme: «Reglene har vært utydelige», «Det har skjedd en feil», «Dette er ikke noe de har gjort med overlegg og de har ikke ment å gjøre noe galt», eller som Hansen selv uttalte: «Jeg er ingen kjeltring».

For all del. Det kan hende at alle det gjelder har misforstått regelverket og ikke bevisst gått inn for å svindle til seg

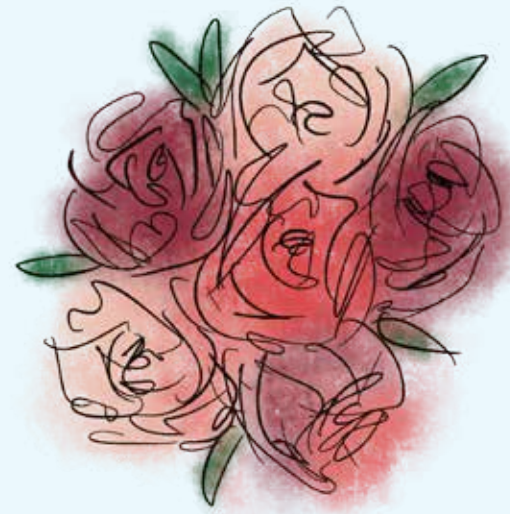
ekstra penger. Det at vi har tillit til at politikere handler i god tro, er ikke et problem i seg selv. Problemet oppstår derimot når politikernes ikke har den samme tiliten til resten av befolkninga.

Akkurat nå virker det som det kun er mennesker i maktposisjoner som unngår straff når de sier at de har misforstått regelverket. Vi hører gang på gang om politikere som blir unnskyldt. Samtidig hører vi om andre grupper som ikke slipper like billig unna når de unnskylder seg med å ikke forstå regelverk. Folk som benytter seg av NAV og mennesker som søker opphold i Norge, er bare eksempel på folk som ofte ikke får den samme muligheten.

Det samme kan sies om studenter. Som student kan du risikere å måtte betale tilbake alt stipend ditt hvis du oppgir feil opplysninger, ikke melder fra om endringer eller på andre måter har fått mer penger enn du har krav på. Stortingsdirektøren, som nå ikke ønsker å ettergå sakene på Stortinget,

tok opp jakten på studenter som ikke hadde rett på lån da hun var direktør for Lånekassen. Du kan risikere å miste retten til videre lån og stipend, og i verste fall kan du bli politianmeldt. Mens politikere som «misforstår» regelverket kun får seg en skrape i lakken, kan studenter altså risikere alvorlige økonomiske konsekvenser.

Poenget er ikke nødvendigvis at alle politikere som bryter sine egne regler må bures inne, men at det akkurat nå er for stor forskjell mellom hvordan «eliten» og «vanlige folk» behandles. Det utfordrer ideen om Norge som et land med små forskjeller.

ILLUSTRASJON: Annette Bye Setsaas

Norges største frivillige arbeidsstyrke: alle kvinner

Landets største dugnad er i gang, og Norges kvinner jobber gratis ut året!

ILLUSTRASJON: Victoria Stenshagen

Det er kanskje ikke akkurat slik lønns-systemet fungerer, men det kunne det nesten ha vært. For hver krone jeg tjener, kan min kvinnelige samboer forvente å tjene 87 øre. Det tilsvarer at hun fra og med likelønnsdagen 15. november jobber gratis resten av året.

Mulighetene til hver enkel person for å ta arbeid i yrket man ønsker, uavhengig av kjønn, har hatt en positiv utvikling over de siste 50 årene. Fremdeles er verdsettelsen av kvinne-dominerte yrker langt lavere enn for mannsdominerte yrker. Utviklingen her har gått i sakte film siden 70-tallet. Vi ser det over hele verden, så vel som i Norge: Kvinne-dominerte yrker er mindre verdsatt. Dette til tross for at det er et uttalt poli-

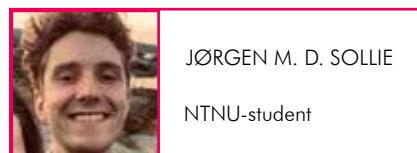
tisk mål å endre dette, så hvorfor klarer vi det ikke?

Lønnsforhandlingsystemet i Norge er omfattende og baserer seg på front-fagmodellen. Målet er å fordele goder likt og utjevne forskjeller. Kjerne-prinsippet koker ned til at konkurranseutsatt næring får lov til å forhandle om lønn først, og dette legger rammene for andre næringer senere. Den mannsdominerte private sektoren er først ute for å diskutere lønna, mens den kvinne-dominerte offentlige må vente. Leder av Core – senter for likestillingsforskning, Mari Teigen, mener dette er en viktig årsak til vedvarende lønnsforskjeller.

Det er vanlig å høre at individuelle valg er grunn til lønnsforskjellene. SSB sine undersøkelser viser at omlag halvparten av kvinner jobber deltid, og at det fortsatt er flere menn som satser på karriere. Dette ser imidlertid ikke ut til å kunne forklare omfanget av forskjellene man ser i timelønna.

En siste og innlysende årsak er at det ville vært heidundrende dyrt om alle skulle få det de fortjener. Samtidig så er dette kanskje litt korttenkt. Det er nemlig et enormt behov for flere sykepleiere, men hver femte velger å bytte yrke innen de første ti årene etter fullført utdanning. Det koster penger å utdanne folk, og det er et tap for staten om sykepleiere slutter. Ved å øke verdsettelsen vil man kunne bidra til at de fortsetter, og potensielt spare inn penger på at færre slutter.

Kvinne-dominerte yrker er lavt lønne-de. Samtidig har den mannsdominerte private sektoren mindre trygghet i kontrakter, dårligere helse- og forsikringsordninger, og ubetalt overtid. Så det er jammen ikke lett å si hva som er rett og galt. Skal spesialistsykepleiere og ingeniører betales likt? Skal en leder på et pleiehjem betales som en leder i næringslivet? Det er en omfattende problemstilling og enda mer å ta i betraktning. Så les deg opp på landets største frivillige arbeidsstyrke: alle kvinner.

JØRGEN M. D. SOLLIE

NTNU-student

ILLUSTRASJON: Serena Guler

Er listevalg egentlig lurt?

I sitt innlegg fra 2. november foreslår Cecilie B. Raustein en løsning på problemene til Studenttinget: listevalg. Gjør denne medisinen mer skade enn sykdommen?

Hos studentparlament ved UiO, UiB og UiT har de listevalg. Lister er enkelt sagt studentpolitiske partier som stiller mot hverandre i studentvalg. Hvorfor har man dette? Vel, fordelene med listevalg er at en får bedre oversikt over representanter og meninger og at det blir lettere å skape engasjement blant studentene. Dette har Raustein helt rett i.

Raustein mener at dette er en ordning NTNU bør innføre, men spørsmålet er om det er en god løsning. Etter tidligere å ha vært for listevalg, har jeg med tiden beveget meg vekk fra dette. Derfor vil jeg, i håp om at dette kan gi et annet perspektiv, påta meg rollen som motstemme.

Det er hovedsakelig tre problemer med listevalg.

Økende avstand mellom representantene og studentene

Listevalg øker avstanden mellom studentrepresentanter og vanlige studenter. Si hva du vil om Studenttinget NTNU, men i Trondheim er representantene veldig nære den jevne student. Dette fordi de ikke må gjennomgå politisk utvelging for å komme seg på tinget, ei heller må de etterkomme partipolitikk. De blir ikke ført inn i noe politisk elitesystem, men står fritt til å mene det de faktisk mener.

Politisering av studentmassen

Introduserer man lister, introduserer man et system der saker som opptar studenter blir sett gjennom en partipolitisk og ideologisk linse. Dette fører til at avgjørelser som skal representere studentmassene blir politisk ladede. I stedet for å snakke om studentpolitikk, innfører man de ideologiske skillelinjene fra storpolitikken. Dette svekker samholdet blant studentpolitikere og, i verste fall, blant vanlige studenter.

Lister mobiliserer utvilsomt studentmassen, men til hvilken pris ønsker vi mobilisering, og ønsker vi en mer politisert studentmasse?

Selvstendighet vs. tilhørighet

Studentpolitiske lister svekker selvstendigheten til representantene. I stedet for å kun stille med sine egne meninger, må man med listevalg tilpasse seg et ideologisk system. Ideologiene blir ikke utviklet i studentfellesskapet, men blant en gruppe med folk som allerede har lignende meninger. Listene bruker sine ressurser på å fremme sine saker langt bedre enn hva selvstendige kandidater kan. Det er lite som er mer demotiverende enn å forsøke å stå opp for noe på egen hånd, for så å møte skolerte kandidater med et helt apparat i ryggen som hamrer deg ned. For å møte de som tilhører en liste, så trenger man en liste i ryggen. Og snipp snapp snute, så var egalitarismen ute.

Lister kan absolutt være en idé, men jeg håper jeg her har gitt oversikten over bivirkningene til medisinen.

VÆR PESSIMIST!

SIMEN FOSTÅS

NTNU-student

FOTO: foto.samfundet.no

ILLUSTRASJON: Kirsti Jacobsen

I en stadig mer hektisk hverdag etter gjenåpningen må folk igjen begynne å se på klokka. Er det greit å irritere seg over forsentkomming igjen?

Jeg pleier å være en positiv fyr, men nå skal jeg argumentere for pessimisme. Ikke for generell pessimisme, men for en helt spesifikk form for pessimisme som jeg syns har for lite plass i samfunnet, nemlig tidspessimisme.

Jeg har en god venn som er tidsoptimist. Det ser bra ut på papiret, men i praksis vil det si at jeg alltid må vente på hen. Tidsoptimistens grunntanke later til å være «Jeg rekker da det!». Til det vil jeg si «Nei, hvis du skal gå fra Gløs til Domen på ti minutter, rekker du ikke innom Bunnpris.» Heldigvis er vennen min klar over denne svakheten, og har i stedet for å sende melding med «Jeg kommer dessverre for sent i dag», begynt å sende «Det burde ikke overraske noen at jeg er litt sen». Det gjør det vanskeligere å være sur på vedkommende. Det syns jeg er fint, for jeg liker ikke å være sur.

På den annen side: Burde jeg kanskje vært surere? Hele samfunnet har jo hele oppveksten min lært meg at det er viktig å møte opp i tide, være på plass er respekt for andres tid og at man ikke skal være for sen. Og så

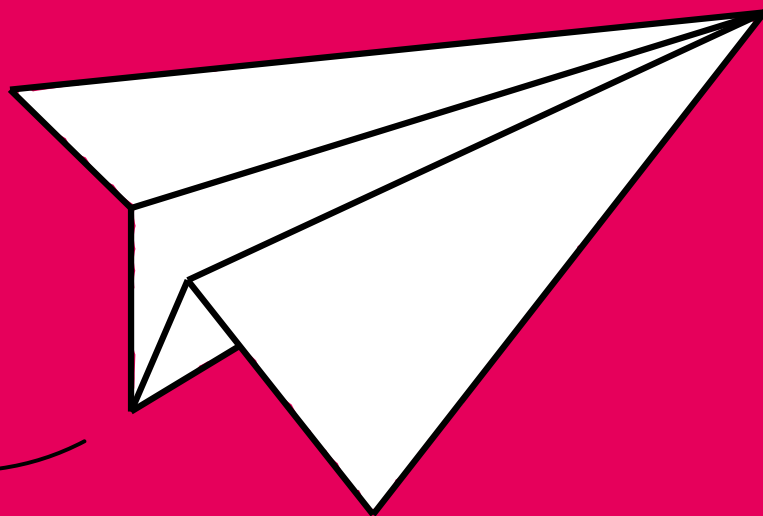
får ikke denne forsentkommingen andre konsekvenser? Er min misnøye det eneste som skal omvende disse menneskene?

Det er på dette grunnlaget jeg vil argumentere for tidspessimisme. Hvis du heller tenker «Det kan hende jeg rekker det, men jeg starter fem minutter før for sikkerhets skyld», kommer du til å slutte med denne forsentkommingen. I verste fall kan det hende at du må sitte et par minutter og vente på at noe skal starte. Høyst sannsynlig er det andre som gjør det samme, og hyggelige samtaler kan forekomme. Eller så kan du fylle vannflaska di og finne strømuttak til datamaskinen din. Det er i hvert fall mye bedre å vente på at noe skal starte, enn å ikke få starta noe til avtalt tidspunkt fordi noen er for sene.

Det er ikke alltid man kan noe for at man er for sen. Jeg prøver ikke å si at det alltid er vedkommendes feil, men de gangene det faktisk er det, hadde det vært kjekt å slippe ventingen. Superenkel dragvollmatte sier at jeg rundt regnet mister 520 timer av livet mitt på det, og dem får jeg aldri tilbake.

DEBATT: DINE MENINGER PÅ TRYKK

VIL DU SKRIVE TIL UNDER DUSKEN?

SEND MAIL TIL
DEBATREDAKTOR@STUDENTMEDIENE.NO

INNLEGGET MÅ IKKE OVERSTIGE 2500 TEGN, MELLOMROM INKLUDERT.

Vi vet altfor godt hva vi får

Og det blir fort litt kjedelig, ikke sant? Så hvorfor er ikke NTNU mer ambisiøse, kreative og åpne når det kommer til å utvikle nye metoder for utdanning?

SIGURD SOLHEIM

Fagpolitisk ansvarlig for
Studenttinget NTNU

FOTO: Fredrik Framhus
ILLUSTRASJON: Serena Guler

Som student har jeg alltid vært sulten etter nye måter å lære på. Jeg vil gjerne se nytten av de evige sidene med pensum jeg pløyer igjennom hvert år, og hvordan jeg kan bruke denne kunnskapen til noe nyttig. Selv var jeg heldig og fikk muligheten til å ta et valgfag med praksis, til tross for at jeg studerer sosiologi. Å se den praktiske nytten av en studieretning med så få klare karrierevalg var utrolig nyttig, og lot meg føle på relevansen av studiet mitt opp mot arbeidslivet.

Fordi det funket for meg og de jeg tok faget med, ser jeg på praksisfaget som en suksess. En lignende form for praksis kan ha samme nytte innenfor en rekke andre studier, da det skaper sterkere bånd mellom pensum og praksis, og studentene og arbeidslivet. Allikevel er det få studieprogram som

tilbyr praksis som valgfag. Hvorfor satser ikke NTNU i større grad på slike ukonvensjonelle påfunn?

Jeg etterlyser et NTNU som tør å ha flere baller i lufta, i form av ambisiøse prøveprosjekter og ny læringsmetodikk. Et annet eksempel kan være læringsassistenter. Rollen deres i retting og veiledning av øvinger gir en velstrukturert og effektiv oppskrift for å nå læringsmålene, men det blir kanskje for repetitivt?

En læringsassistent kunne bidratt med så mye mer. De kunne utviklet digitalt innhold av høy kvalitet i fagene, eller samarbeidet med undervisere for å utvikle enda bedre forelesninger. Dette har vært en suksess på det medisinske fakultet ved UiO. Slik det er i dag, glemmer vi hvor nyttige ressurser studentene kan være i kreative deltidsstillinger.

Enda et forslag er å trekke studenter inn i pågående forskningsprosesser. Ved å innlemme forskning i utdann-

ingen, og ikke bare basere utdanningen på forskning slik det gjøres i dag, skaper man enda en arena hvor studenter og ansatte kan lære av hverandre. Studentperspektivet kan ha en utfyllende rolle i forskningen, samtidig som deltakelsen fører med seg en ny måte å lære forskningsmetode og tettere bånd til sitt fagområdes forskningsmiljø. Det kan også styrke rekruttering til doktorgrad.

Det er ikke slik at alle studenter vil kjenne seg igjen i eksemplene jeg har nevnt ovenfor. Men jeg liker å tro at alle studenter ved NTNU har savnet noe i studiehverdagen, noe som gir ny kunnskap, eller en mer praktisk og kreativ tilnærming til pensum. Jeg vil se et NTNU som tør å tenke utenfor boksen, og som gir studentene større innflytelse over egen utdanning. Det er jo faktisk slik at det er sammen vi skaper de beste løsningene.

Sigurd Solheim er medlem av Radio Revolt, som i likhet med Under Dusken er en del av Studentmediene i Trondheim.

[Les mer debatt på underdusken.no](https://www.underdusken.no)

TEKST:
Britta Benz

FOTO:
Frida Skiaker Hval

ILLUSTRASJON:
Viktorija Belogradovaite

Rikke brukte migrene som et skalkeskjul for livmortrøbbel:

– Følte meg som en dårlig feminist

Rikke har PCOS, en sykdom mange andre kvinner har. Hun ble møtt med manglende forståelse, og veien til diagnose var lang.

Tjuetreåringen Hembre tar et årsstudium i likestilling og mangfold, og ble diagnostisert med mulig PCOS for nærmere to år siden. Hun forteller om et ambivalent forhold til diagnosen.

– Det er selvfølgelig skummelt. Jeg har jo blant annet kjent på frykten for å føle meg mislykket dersom jeg i framtiden ikke kan bli gravid.

På den annen side kan det å få en diagnose også føles som en bekreftelse og en lettelse.

– Det er deilig å bli trodd: at man ikke har innbilt seg noe eller føler man overdriver, påpeker hun.

Hembre har et familiemedlem med PCOS, noe som gjorde det lettere for henne å kjenne igjen symptomene tidlig. Nå venter hun på en utredning for mulig endometriose.

Opplevelsen sitter i bakhodet

En episode Hembre aldri glemmer, er et besøk hos en mannlig gynekolog. På dette tidspunktet hadde hun allerede blitt undersøkt for PCOS, og blitt henvist fra fastlegen med mistanke om endometriose.

– Jeg hadde gledet meg til å få hjelp, men dro derfra med resept på avføringsmiddel, forteller Hembre.

Hun påpeker at slike episoder har gjort henne mer var overfor valg av behandlere i helsevesenet. At hun før

Polycystisk ovariesyndrom (PCOS):

- Hormonforstyrrelse, men ingen unormale østrogenverdier.
- En sikker diagnose krever at to av følgende tre krav oppfylles: uregelmessige eggløsninger, høye nivåer av mannlig kjønnshormon og/eller cyster på eggstokkene.
- Typiske symptomer: sjeldne og uregelmessige menstruasjoner, uønsket hårvekst, og vektøkning som ikke fåes ned. Merk at symptombildet varierer med alder.
- Behandler som oftest symptomene på selve sykdommen, blant annet med livsstilsendringer og p-piller.

Kilde: Professor og spesialist i gynekologi Eszter Vanky (NTNU og Kvinneklinikken, St. Olavs hospital).

timen hadde opplevd et overgrep, noe som står i journalen hennes, men opplevde manglende sensitivitet hos gynekologen overfor dette, gjorde situasjonen vondt verre.

– Jeg har ingen fordommer mot mannlige gynekologer, men opplevelsen sitter jo i bakhodet, sier hun.

Etter hendelsen valgte hun derfor å oppsøke en kvinnelig gynekolog privat, på samme klinikk som hun tidligere ble henvist til for utredning av PCOS. Selv om dette var dyrere, ga det henne tryggheten hun trengte. Privat er ventetiden kortere, men ikke ubetydelig.

– Jeg dro til fastlegen med mistanke om endometriose i begynnelsen av 2021, og skal få en innkalling til kikkhullsundersøkelse innen begynnelsen av desember, sier Hembre.

At noen lærere mangler kunnskap, fikk Hembre også erfare.

– Å ikke bli trodd på da jeg hadde menstruasjon med to ukers mellomrom, fordi læreren ikke visste at menstruasjon kunne være så uregelmessig, var veldig frustrerende, forteller hun.

– Følte meg som en dårlig feminist

Hembre har vokst opp i en familie der livmorproblemer er vanlig, og det snakkes åpent om, men likevel opplever hun et stigma rundt PCOS. Da hun skulle ut i praksis under bacheloren sin i sosialt arbeid, brukte hun migrenen som et skalkeskjul.

– Jeg følte meg som en dårlig feminist som ikke var åpen om det, men samtidig er det mer sosialt akseptert å si at man har vondt et annet sted, utdyper hun.

Hun legger til at hennes mannlige veileder var svært behjelpelig med å legge til rette for henne. Selv prøver

→

Endometriose:

- Vev som ligner slimhinnen i livmoren vokser utenfor livmoren.
- Typiske symptomer: mens-truasjonssmerter, store blødninger, problemer med å bli gravid.
- Kikkhullsoperasjon kreves vanligvis for å stadfeste en sikker diagnose.
- Behandles typisk med kirurgi og hormonbehandling.

Kilde: Professor emerita i gynekologi og obstetrik Mette Haase Moen.

KVINNEHELSEHUS: Signe Nilssen Stafne har nettopp begynt arbeidet med å utrede behovet for et kvinnehelsehus i Trondheim.

hun å ikke la diagnosen stoppe henne i hverdagen.

– Jeg har vært på en god del vors med varmekasse, sier Hembre.

Hun legger til at det har hjulpet veldig å ha en forståelsesfull kjæreste og familie.

– Som fulltidsstudent hadde jeg aldri klart det uten foreldrene mine, poengterer Hembre.

Hun påpeker at ikke alle har de mulighetene og ressursene hun har, og at dette kan føre til at noen gir opp å få riktig behandling i det lange løp.

PCOS til plage

Professor og spesialist i gynekologi ved Institutt for klinisk og molekylær medisin på NTNU og Kvinneklubben ved St. Olavs hospital, Eszter Vanky, er leder av den tverrfaglige forskningsgruppen Kvinnehelse-PCOS.

– PCOS er den vanligste hormonforstyrrelsen blant kvinner, forklarer Vanky.

Det anslås at flere har PCOS enn de som får stadfestet diagnosen. Hun mener dette skyldes en kombinasjon av at noen kvinner opplever diffuse symp-

tomter, og at helsepersonell ikke alltid klarer å knytte dem til PCOS.

– Diagnosen bør ikke fastslås før åtte år etter første menstruasjon, nettopp fordi en del av symptomene er vanlige hos tenåringer uten PCOS, opplyser hun.

Kunnskapen og bevisstheten rundt PCOS har økt, og Vanky ser gjerne at denne trenden fortsetter.

– En stor utfordring er at mange leger er litt usikre på PCOS, sier Vanky.

Hun anbefaler derfor at helsepersonell benytter seg av ressurser som finnes i veiledere og norsk legehåndbok for å ta de riktige stegene i diagnostisering, behandling og veiledning.

– PCOS-pasienter bør også følges opp bedre, spesielt fordi mange kvinner med PCOS har en eller annen form for tilleggssykkelighet. Å ta prøver av blodsukker og blodtrykk hvert andre eller tredje år er ikke kostbart, oppfordrer Vanky.

En av ti kvinner har endometriose

Professor emerita i gynekologi og obstetrik Mette Haase Moen ved Institutt for klinisk og molekylær medisin på

NTNU har forsket på endometriose i flere tiår.

– Endometriosen kan for eksempel vokse på bukhinnen og som cyster på eggstokkene, forklarer Moen.

Hun opplyser at det fremmede vevet, endometriosen, er et irritasjonsmoment, som forårsaker en betennelsestilstand i bukhulen. Det kan oppstå blødninger, og dette blodet kan virke som et lim som kan føre til sammen voksinger i bukhulen.

– Det vanligste symptomet er smerter, spesielt menstruasjonssmerter, sier Moen.

Hun legger til at andre symptomer inkluderer smerter ved eggløsning, i dagene før menstruasjon, ved samleie og avførings- eller vannlatingsproblemer, avhengig av hvor endometriosen befinner seg.

– Østrogenhormon må være tilstede for at endometriose skal vokse. Derfor rammes først og fremst kvinner i fruktbar alder, forklarer Moen.

Hun legger til at noen kvinner kan være spesielt disponert for å utvikle endometriose, dersom de har medfødte forandringer i livmoren, arvelig

belastning, eller dersom de har store blødninger.

– Internasjonalt anslås det at rundt ti prosent av kvinner har endometriose, sier Moen.

Hun legger til at noen kvinner kan ha flere sykdommer, for eksempel både PCOS og endometriose. Hun mener at et av de største problemene er at det går lang tid fra symptomene oppstår, til en diagnose fastsettes.

– Dette tar cirka fem til seks år i Norge, forklarer Moen.

Prøvekanin på prevensjonsmidler

Moen opplyser at kirurgi brukes for å fjerne endometriosen, og hormonbehandling forhindrer at den kommer tilbake.

– Endometriose har en tendens til å returnere, så operasjon alene er utilstrekkelig, forklarer Moen.

Hun påpeker at det finnes mange behandlinger, i form av p-piller, gestagenbehandling (piller, p-stav, sprøyte eller hormonspiral), eller medikament som skaper en kunstig overgangsalder. De har en likeverdig effekt, men bivirkningene kan variere.

– Det kan være frustrerende å måtte prøve seg fram til hva som fungerer for den enkelte. Noen føler seg litt som prøvekaniner, bekrefter Moen.

Førstevalg av behandling ved PCOS er kost- og livsstilsjusteringer. Deretter er kombinerte p-piller og metformin aktuelt.

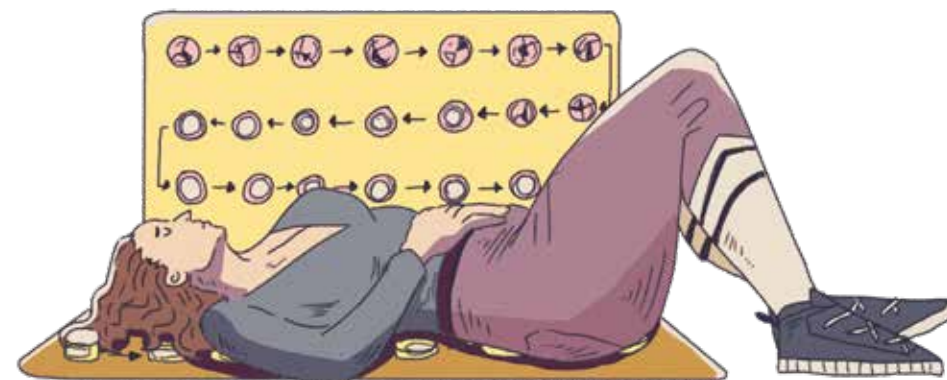
– Hormonspiral og p-stav er ikke førstevalget, sier Vanky.

Hun legger til at dette spesielt gjelder p-stav, da det inneholder de samme hormonene som hormonspiral, men i høyere doser.

Hembre fikk tidlig anbefalt prevensjonsmidler, først i form av p-piller, mot menstruasjonssymptomene.

– Det var slitsomt å kjenne humøret gå opp og ned, i tillegg til andre vanlige bivirkninger som kvaler og vektøkning, påpeker hun.

Senere byttet hun fra p-piller til p-stav, og så fra p-stav til hormonspiral. Det var før byttet til spiral at hun ble

sjekket for mulig PCOS. Hun fikk også tilbud om p-piller i tillegg til p-staven mot smertene, men takket nei, da hun ikke ønsket å tilføre flere hormoner enn hun følte var nødvendig.

– Jeg skulle ønske jeg fikk mer informasjon om medisinen jeg ble foreskrevet, sier Hembre.

Vanky påpeker at det er forskjell mellom p-piller også, og at kombinerte p-piller anbefales over rene gestagenpiller mot PCOS-symptomer. Kombinerte p-piller gir en liten økt risiko for blodpropp.

– Hos kvinner med PCOS er risikoen for blodpropp enda litt høyere, men den er fortsatt minimal. Det viktigste tiltaket er å informere brukerne og gjøre dem oppmerksomme på symptomer på blodpropp, forklarer Vanky.

Hun legger til at det nå utvikles medisiner som ikke bare retter seg mot symptomene på PCOS, men også selve sykdomsprosessen. Metformin er en slik medisin, og flere er i sikte.

Til kamp for kvinnehelse

Fysioterapeut Signe Nilsen Stafne, med doktorgrad innen kvinnehelse

ved St. Olavs hospital og NTNU, har nettopp begynt i en deltidsstilling ved Norske kvinners sanitetsforening (NKS) for å utrede behovet for et eget kvinnehelsehus i Trondheim.

– Kvinnehelse omfatter helseproblemer som kun rammer kvinner, eller rammer dem på en annen måte enn menn.

Hun trekker fram hjerte- og kar-sykdommer, der kvinner gjerne har mer diffuse symptomer enn menn, som et typisk eksempel på hvordan forskning som i all hovedsak har blitt gjort på menn, preger vår forståelse av sykdommen.

– Det skjer et løft i positiv retning nå, men vi henger fortsatt langt etter når det gjelder forskning på kvinners helse, konstanterer Stafne.

Hun håper at organisasjoner som NKS kan hjelpe med å tette hullene som finnes i dag.

– Studentårene er gjerne sammenfallende med symptomdebut for noen underlivssykdommer, sier Stafne.

Hun påpeker at mange lider i lang tid før de oppsøker hjelp for tabubelagte underlivsplager. →

SEKSUALITET: Olaug Gimse Storrø oppfordrer helsepersonell til å ta opp temaet med pasientene sine i større grad.
FOTO: Privat

Vulvodyni er ikke sexy nok
Sexolog Olaug Gimse Storrø, med erfaring fra blant annet St. Olavs hospital innenfor sexologisk veiledning og urologisk gynekologi, forteller at det har manglet kunnskap om hvor mange kvinner som rammes av sykdommer som endometriose og vulvodyni.

- Dette skaper lange ventelister for de som skal behandles nå, sier Storrø.

Hun opplyser at det også er stor forskjell mellom sykdommene når det gjelder kunnskap og kompetanse.

- Vulvodyni er en sykdom som vi ikke helt vet hvorfor oppstår, eller hvordan best behandles, mens andre, som endometriose, vet man mer om, påpeker Storrø.

Hun forteller videre at det kan ta lang tid før vulvodyni går over, opp mot flere år.

- Smertene assosiert med vulvodyni inntreffer som oftest ved bakre skjedeingang, men de kan også være lokalisert opp mot klitoris.

Stafne Storrø forklarer at vulva er det utvendige området fra endetarm til og med klitoris. Smerte og stramme muskler i bekkenbunnen, eller de innvendige musklene, er en tilstand som

kalles vaginisme, som kan opptre sammen med vulvodyni.

Mangelfull kunnskap straffer seg
Alle trekker fram mangelfull kunnskap om kvinnekroppen og kvinnesykdommer, både i utdanningsløpet til helsepersonell og i seksualundervisning på skolen, som en utfordring.

- Symptomer på vulvodyni tolkes ofte feilaktig av leger som en soppinfeksjon, forklarer Storrø.

Hun påpeker at slikt fører til feilbehandling, som kan gjøre vondt verre, og mener at spesielt fastleger bør bli bedre kjent med slike tilstander.

- Diffuse symptomer og smerter tas ikke alltid på alvor av helsevesenet, stemmer Stafne i.

Moen peker på manglende kunnskap og bevissthet, både hos helsepersonell, og i samfunnet ellers, som en av grunnene til forsinket diagnose og behandling.

- Endometriose kan debutere allerede i tenårene. Mange får beskjed om at menstruasjonssmerter er noe man må leve, men store smerter som på-

- Vulvodyni:**
- Smerter i vulva, kvinners ytre kjønnsorganer.
 - Ukjent, men trolig sammensatt årsak.
 - Typiske symptomer: brennende, sviende smerter, enten ved berøring, eller konstante smerter.
 - Behandles med en kombinasjon av tiltak, blant annet fysioterapi.

Kilde: Fysioterapeut Signe Nilssen Stafne, doktorgrad innen kvinnehelse og sexologisk rådgiver Olaug Gimse Storrø.

virker skolegang og fritid skal man ikke akseptere, konstanterer Moen.

Kropp og psyke går hånd i hånd
– Kropp og psyke bør i større grad sees under ett, også når det kommer til seksualitet og underlivsplager, sier Stafne.

Grensesetting er et aspekt Stafne mener må styrkes i seksualundervisning.

- Mange med vulvodyni sliter med å sette grenser for seg selv. Seksualitet skal være et felles prosjekt, og noe positivt, sier hun.

Storrø er enig i problematikken, og påpeker at mange kvinner med vulvodyni gjennomfører samleie, selv om de har fått samleienekt, gjerne fordi de er redde for å være en dårlig kjæreste, eller er på utkikk etter en partner.

- Vaginal penetrasjon er som oftest det som gjør vondt, så lær alternativ sex, oppfordrer hun.

Hun anbefaler også eventuelle partnere å bli med på samtaler med sexolog og helsepersonell, for få større trygghet og økt kunnskap. **UD**

Kommentar:

Kvinnehelse er samfunnshelse

Det er ikke godt nok at kvinners alvorlige symptomer bagatelliseres av helsevesenet.

INGRID EKERN
Journalist i Under Dusken

Illustrasjon: Viktorija Belogradovaite

Rapporten «Hva vet vi om kvinnehelse» fra Norske kvinners sanitetsforening (NKS) fra 2018 viste blant annet at kvinner opplever mer sykdom enn menn, selv om de lever lenger. Rapporten peker også på at det ligger mindre prestisje i å forske på kvinnehelse enn på helseproblemer som i større grad rammer menn. Problemet ligger likevel dypere enn akademia og forskning. Til tross for framgang de siste årene er fortsatt aspekter av kvinnehelse omgitt av tabu. Dette hindrer kvinner i å dele erfaringer og i å søke hjelp dersom det er nødvendig.

Arbeiderpartiet skriver i sitt parti-program at de vil gå foran for å skape åpenhet om kvinnehelse og sykdommer som er tabubelagte. Kvinner har høyere sykefravær og lavere yrkesdeltakelse enn menn, og dette kan svekke deres økonomiske posisjon. Når kvinner er overrepresentert blant uføretrygdete og langtidssykemeldte, må vi stille spørsmålet: Kan økt kunnskap om behandling av typiske kvinnesykdommer bidra til å redusere antallet sykemeldte?

Endometriose er en sykdom som rammer hele én av ti norske kvinner, og historiene om jenter som prøver å få hjelp i årevis er mange. I gjennomsnitt tar det hele sju år å få diagnosen, til tross for at den rammer et stort antall norske kvinner. Plagene bagatelliseres gjentatte ganger som sterke, men ufarlige menssmerter, og unge jenter settes

på p-piller uten videre utredning. Dette er bare ett av mange eksempler på kvinnesykdommer som bagatelliseres av helsevesenet, som fører til store tap, både økonomisk og menneskelig.

NKS sin rapport konkluderte med at det er nødvendig med kjønnsperspektiver i medisin- og helseforskning. Forskningsjournalistikk vil kunne bidra til å fremme kjønnsspesifikk kunnskap om medisin og helse, slik at det blir en del av samfunnsdebatten. Det er nødvendig at kunnskapen rundt kjønnsforskjeller innen helse blir bygd opp, slik at vi sikrer riktig behandling for kvinner. Diskusjon rundt kvinnehelse må normaliseres og bringes ut i lyset, slik at sykdommer og andre utfordringer oppdages tidligere. Dette vil føre til at et stort antall døtre, søstre, mødre og bestemødre slipper å leve med smerter og redusert livskvalitet.

Digital dugnad med tofaktorautentisering

NTNU opplever i snitt over fire cyberangrep om dagen. Med tofaktorautentisering skal studentene bidra til det digitale forsvaret.

TEKST OG FOTO: Hanna Waage Hjelmeland

Denne høsten ble tofaktorautentisering innført for studenter og ansatte ved NTNU. Det vil si at man ikke får logge seg på enkelte av NTNUs interne tjenester uten å bekrefte innloggingen med for eksempel sin personlige mobil. Det kan vel ikke være så viktig, det jeg har på Blackboard, tenker du kanskje, men nettopp dette smått irriterende tiltaket er et stort steg i å gjøre NTNU og Norge mer datasikkert.

Måtte benytte tofaktor hver dag

Atle Skjevdal er tredjeårsstudent i kybernetikk og robotikk. Etter innføringen opplevde han at han måtte autentisere seg omtrent hver gang han logget seg på Blackboard.

– Jeg ble egentlig litt forbannet hver gang. Det er jo nesten som når du logger inn i nettbanken, forteller Skjevdal.

UNØDVENDIG: Atle Skjevdal synes det var irriterende å måtte autentisere seg med tofaktor hver dag.

På NTNU sin temaside på Innsida om tofaktorautentisering hevdes det at man normalt bare skal trenge å bruke autentiseringen én gang hver tjuende dag. Skjevdal forteller at det ikke er tilfelle, og at de er flere som er frustrerte over måten løsningen er blitt implementert.

– Jeg vet at det er flere som er enige. Vi er flere som sitter og banner hver gang vi skal inn på Blackboard, forklarer Skjevdal.

Forstår ikke poenget

For mange er det kanskje mer intuitivt at man nettopp må ha slike sikkerhetsbarrierer i nettbanken. Skjevdal synes det var rart at hans Blackboard-konto skulle være så beskyttet.

– På min Blackboard-konto er det ikke så veldig mye å få tak i, forteller Skjevdal og ler.

Skjevdal opplever det som veldig unødvendig. Han ble så frustrert over løsningen at han begynte å regne på hvor mye tid NTNUs studenter bruker på å autentisere seg.

– La oss si at vi må autentisere oss tre ganger i uken, og at det tar 20 sekunder. Hvis man ganger det opp med at man studerer omtrent 40 uker i året og at det er omtrent 43 tusen studenter ved NTNU, blir det 103 millioner sekunder, eller 3,3 år. Så det er jo over tre år som går med til å taste på den appen, forklarer Skjevdal.

Kontoer på avveie

Stian Husemoen er seksjonsleder for digital sikkerhet ved NTNU og deltok i prosessen med å innføre tofaktorautentiseringen.

– Bakgrunnen for at vi innførte det, er at vi i flere år har hatt en utfordring med at brukernavn og passord havner på avveie, forklarer Husemoen.

Han forklarer at det er to hovedgrunner til at dette skjer. Den første

HELT NY HVERDAG: Stian Husemoen forteller at NTNU må tenke helt nytt om datasikkerhet. FOTO: NTNU

er såkalte phishing-angrep, hvor angripere utgir seg for å være pålitelige aktører og forsøker å få tak i sensitiv informasjon. Den andre er passord-gjenbruk. Det vil si at man bruker passordet tilknyttet NTNU-kontoen ved andre internettjenester.

– Disse tjenestene har en tendens til å bli hacket før eller senere, og da havner disse passordene på avveie, forklarer Husemoen.

Din konto kan være av interesse

Husemoen har fått med seg at enkelte studenter har vært misfornøyde med hvor ofte de må autentisere seg. Han forklarer at noe av grunnen er at mange studenter bytter IP-adressen de logger inn i Blackboard på, for eksempel ved å bytte fra PC til mobil. Husemoen forteller at de jobber med å forbedre dette. Han forstår også at studentene tenker at det ikke er så farlig med deres egen konto.

– Ja, man tenker jo lett sånn at det ikke er så farlig med passordet mitt, fordi jeg har jo ikke noe farlig på den kontoen, sier Husemoen.

Men selv om man ikke skulle tro det, kan det faktisk være interessant for dataangripere å komme seg inn på din konto.

– Hvis angriperne først får en fot innenfor, så kan de bruke det til å prøve å komme videre inn i systemet, forklarer Husemoen.

Kommer angriperne seg videre derfra, kan de få tilgang til informasjon som NTNU ønsker å verne om. Det er altså et tydelig behov for denne typen løsning, men Husemoen forstår at grunnen til at de implementerte tofaktorautentisering kunne vært kommunisert bedre til studentene.

– Vi kan alltid kommunisere bedre, sier Husemoen.

Under konstant angrep

Husemoen forklarer videre at tofaktorautentisering også innføres nå fordi det digitale trusselbildet de siste årene har endret seg dramatisk.

– Vi er faktisk i en helt ny hverdag nå. De siste årene har vi jo sett eksempler på store dataangrep, slik som på Universitetet i Tromsø eller på Stortinget, forklarer Husemoen.

NTNU opplever også dataangrep. Daglig.

– På NTNU håndterer vi omtrent 1500 slike sikkerhetshendelser i løpet av et år. Så man kan si at vi er under konstant angrep, forteller Husemoen.

Det digitale trusselbildet

Økningen i cyberangrep som NTNU opplever, opplever også hele Norge. Trusselbildet i Norge har fått mer digitalt preg de siste årene. Per Marius Frost-Nielsen er analytiker i Politiets sikkerhetstjeneste (PST) Trøndelag, og forteller at PST støtter NTNUs beslutning om å innføre tofaktorautentisering.

– Selv om tofaktorautentisering kan oppleves som tungvint, er det en nød-

MÅL FOR SPIONASJE: Andre lands etterretningstjenester har interesse av NTNU, forteller PST-analytiker Per Marius Frost-Nielsen.

vendig del av den digitale dugnaden alle må delta i, dersom vi som samfunn skal beskytte oss mot uønsket innblanding fra fremmede stater, forteller Frost-Nielsen.

Han forteller at PST merker at utenlandske aktører har interesse av NTNU.

- NTNU forvalter store verdier som PST erfarer at etterretningsorganisasjoner i fremmede land viser interesse for, forklarer Frost-Nielsen.

Han understreker, slik som Husemoen, at én enkelt konto kan være en inngangsport for angriperne.

- Statlige etterretningsorganisasjoner har store ressurser og tenker veldig langsiktig. Da kan én konto være et ledd i en lang rekke av tiltak for å komme seg videre inn i den digitale infrastrukturen, forteller Frost-Nielsen.

Norsk teknologi i iranske atomvåpen

Digitale trusler virker kanskje fjerne og mindre farlige sammenlignet med andre trusler. Frost-Nielsen forteller at denne formen for angrep kan være minst like farlig som andre trusler, og minner om en alvorlig sak ved NTNU for ikke så lenge siden. Denne handlet om at to ansatte med bakgrunn fra Iran hadde gitt digital tilgang til utenlandske etterforskere. De fikk tilgang til instrumenter og kunne hente ut informasjon og forskning som PST frykter går tilbake til forskningsprogrammer i Iran knyttet til utvikling av masseødeleggelsesvåpen.

- Man tenker kanskje at det ikke er så farlig, fordi det ikke er noen som skyter på hverandre, men i verste fall

kan teknologikunnskap fra NTNU bli brukt som en brikke for å utvikle atomvåpen, forklarer Frost-Nielsen.

Blackout på Toten

At informasjon og kunnskap stjeles, er altså noe både PST og NTNU bekymrer seg for. En annen måte dataangrep kan arte seg på, er ved å plante såkalt skadevare i infrastrukturen til de man angriper. Det skjedde i Østre Toten kommune i januar i år. De ble utsatt for et dataangrep hvor alle datasystemene ble utilgjengelig og hele lokalsamfunnet stoppet opp. Det er denne typen angrep Husemoen frykter mest.

- Vi er aller mest redd for at angriperne skal komme seg så langt at de kan kryptere deler av systemene våre. Vi så jo hvor store konsekvenser det fikk på Toten, forteller Husemoen.

Også Frost-Nielsen og PST frykter denne typen angrep. Både ved NTNU, men også på større plan.

- Det er lett å se for seg tilfeller hvor en statlig aktør sniker seg inn i serverene til for eksempel kraftbransjen. Om Norge deretter havner i konflikt med dette landet, kan det føre til at store deler av strømmen i Norge plutselig forsvinner, forklarer Frost-Nielsen.

Løsningen fungerer

Husemoen forteller at det heldigvis er tydelig at tofaktoraутentiseringen har fungert. Før kunne Seksjon for digital sikkerhet ved NTNU registrere flere hundre kontoer på avveie i løpet av et år.

- Antallet kontoer på avveie har ikke sunket helt til null, men nesten, etter at tofaktorløsningen kom på plass, forteller Husemoen.

Problemet er likevel ikke ute av verden. Kreative datasnokere gjør Husemoens arbeid vanskelig.

- Nå prøver angriperne nye metoder. Det er som en katt- og muslek, egentlig, forteller Husemoen. **UD**

OG RØDT OG GULLBALL KORT

Etter en traust og kjedelig forestilling i Rotterdam og 0-2 i sekken, skal Norge nok en gang se et mesterskap uten våre beste menn på banen. For flere var likevel dette en lettelse, ettersom Norge ikke kvalifiserer seg til det mye omtalte verdensmesterskapet som avholdes i Qatar 2022. Supporterne i Norge har brukt utallige timer på å belyse problemene med mesterskapet, og var ikke langt unna å få gjennom en boikott av hele mesterskapet, noe som fikk internasjonal omtale gjentatte ganger.

Det er derfor svært trist at tidligere statsminister Erna Solberg benyttet landslagspausen til å be Norge legge debatten om boikott død. Solberg argumenterte for at fotballtinget har tatt en avgjørelse, og at nordmenn nå må bruke energi på å støtte landet sitt. Argumentet i seg selv er helt ok, men tidspunktet for utspillet er av det ekstremt dårlige slaget. I sin nyeste rapport viser Amnesty at forholdene til arbeiderne i Qatar har blitt enda verre, hvor manglende betaling, frihetsberøvelse og død på arbeidsplassen bare er et par av de forferdelige tingene som fortsetter å ramme arbeiderne. Det hjelper heller ikke at Qatar nå har rettet søksmål mot det norske fotballmagasinet Josimar for deres artikkel om fengslede Abdullah Ibhai. Et direkte angrep på pressefriheten. Erna Solberg kunne tatt hundrevis av andre standpunkt i denne saken, men valgte altså å fokusere på at engasjerte stemmer i norsk fotball heller bør være flinke supportere, slutte diskusjonen om boikott og heie fram sitt eget lag. Redaksjonens forslag er at hun selv setter seg ned og vurderer eget utspill, og tar imot et blodrødt kort.

Kvinnelige fotballspillere i Afghanistan har det siste året fått se sporten de elsker bli til en politisk handling som kan få dem og deres næremeste drept. 15. august tok Taliban makten i Afghanistan, og med det har kvinners rettigheter i landet blitt svekket betydelig. Taliban kategoriserer kvinnelig idrett som en politisk handling direkte mot regime, noe som har ført hundrevis av kvinner på flukt. Etter å ha opplevd vold, ødelagte hjem og drapstrusler rømte et ungdomslag bestående av 30 jenter over grensen til Pakistan, sammen med deres familier. De totalt 130 afghanerne fikk visum til Storbritannia, men uten transport ut av Pakistan dukket det opp en overraskende helt til unnsetning.

Påvirker Kim Kardashian ble nemlig opplyst om situasjonen, og valgte å chartre et fly som fraktet alle 130 afghanerne trygt over til Storbritannia. Hadde det ikke vært for dette, hadde familiene mest sannsynlig blitt sendt tilbake til regimet de flyktet fra. Trygt framme i sitt nye hjemland ble også kvinnene tatt imot av klubben Leeds United, som har lovet at klubben skal støtte de unge kvinnelige spillerne i deres nye liv. Handligene til Kardashian, Leeds United og alle involverte parter viser hvor stort hjertet om det kan eksistere innad i fotballfamilien, noe som fortjener en skinnende gullball fra oss i sportsredaksjonen.

TEKST: Sportsredaksjonen

Nye briller og kontaktlinser.
Vi har studentrabatt!

interoptik
Sjøhang & Sande

Ths. Angells gt. 22, Trondheim. Tlf. 73 99 04 00

Ikke nok rom i Norges største idrettslag

Studenter opplever å stå på venteliste i hele to år til flere av NTNUIs idrettsgrupper. Nå ønsker NTNUI å utvide kapasiteten.

Norges største idrettsforening sliter med lange ventelister og plasskapasitet for flere idretter. Flere av idrettene bruker andre foreninger sine idretts-haller, og opplever å måtte trene på ugunstige tidspunkt. Studentene i Trondheim får føle på dette, og flere studenter står på venteliste i årevis for å komme inn. Idretter som trenger hall og større areal er mest preget.

NTNUI er klar over problemet, og planen om en ny idrettshall er oppe til diskusjon. Spørsmålet her er hvem og hva som skal prioriteres.

To av studentene som står på venteliste for NTNUI turn er Solveig

Merckoll Berg og Auriane Labes. Begge har stått på venteliste i over ett år, og søkte da de kom til Trondheim i fjor. Solveig, som går en bachelor i sykepleie, sier det er lite sannsynlig at hun kommer inn før hun er ferdig med utdannelsen sin.

– Hvis det er to og et halvt års ventetid, så kommer jeg inn når jeg har et halvt år igjen på studiet. Det er veldig kjedelig, fordi da rekker jeg akkurat å bli kjent, før jeg må slutte igjen.

De har likevel begge forståelse for at det er ventelister, og at plassmangelen gjør at noen må stå på venteliste. De legger også vekt på at de som er inne

ikke skal være nødt til å slutte for at andre skal få plass på idretten.

– Når du er med i gruppa, så er det forståelig at noen vil bli der en stund. Det er kjipt om de må slutte for at andre skal få plass, sier Auriane.

Solveig er enig i dette, og legger til at det er naturlig at man skal få være med i idretten ut studietiden om man ønsker det. De er fremdeles enige om at det er kjedelig at de kanskje ikke ser enden på ventelisten. Spesielt under korona følte de ekstra på dette med mangel på sosial tilhørighet. De vet heller ikke hvilken plass de har på ventelisten.

– Jeg savnet det veldig i fjor, da var jo alt nedstengt på grunn av korona, sier Solveig.

280 navn på ventelisten

Leder i NTNUI turn Oda Hovda Ottesen og tidligere leder Mats Kristian Engstad skriver at til tross for litt mangler, har de fått god hjelp av både Trondhjems turnforening og NTNUIs hovedstyre. De synes dagens løsning er bedre enn den tidligere løsningen gruppen hadde.

– Situasjonen i dag fungerer bra, og vi trives veldig godt i turnhallen til Trondhjems turnforening. Vi måtte flytte alt utstyret vårt fra Sit til Kalvskinnet tidligere i høst, men fikk god hjelp fra NTNUI sentralt med dette, skriver de i en e-post til Under Dusken.

De lange ventelistene tror de begge to kommer av at grupper som turn

FOTO: Privat.

FOTO: Privat.

PÅ VENTELISTA: Solveig Merckoll Berg og Auriane Labes må belage seg på lang ventetid for å komme seg inn i turngruppa.

FOTO: Privat

INKLUDERENDE: Tidligere leder Mats Kristian Engstad sier gruppa ikke har opptakskrav, noe som gir en variert gruppe.

og calisthenics er veldig populære. De uttrykker også at dette er idretter som har helt spesielle hallbehov, og som er avhengige av at man har nok trenerkompetanse.

– For vår del handler det i stor grad om hvor mange vi har kapasitet til å være på treningene.

Leder for turngruppa, Oda Ottesen, skriver at det står omtrent 280 navn på ventelisten deres i dag, men legger til at dette er litt misvisende. Folk faller ikke av listene om de flytter eller ikke har interesse av å bli med lenger. Likevel har ikke NTNUI turn opptakskrav,

og Ottesen skriver at dette er én av grunnene til at ventelistene er så lange.

– Vi ønsker en variert gruppe, så hvem som helst kan få sette seg på lista, skriver Ottesen.

En lang prosess

NTNUI har offisielt to haller til deres disposisjon, på Sit Gløshaugen og Sit Dragvoll. Disse to hallene tilbyr ikke nok for flere av gruppene. Blant annet trener NTNUI svømming på Pirbadet, turngruppa bruker Trondhjems turnforening og Tindegruppa mangler klatreareal. For NTNUI er dette både en dyr og ugunstig situasjon. Nestleder Øystein Fruseth Christiansen i NTNUIs hovedstyre legger ikke skjul på at en egen hall for NTNUI hadde løst flere av problemene de har i dag.

Flere av idrettene i NTNUI bruker uteområder som sine områder, men vinteren i Trondheim er lang. Da blir også flere idretter avhengige av hallplass inne, for å få trent.

– Vi har en hallfordeling, hvor idrettene selv melder inn i løpet av våren hva de ønsker. Så setter vi opp en fordeling som gjelder gjennom hele vinteren, forklarer Christiansen

NTNUI er sammen med Sit i gang med en kartlegging av behov for en ny hall, som NTNUI håper ikke skal erstatte idrettshallene Dragvoll eller Gløshaugen, men heller komme i tillegg. Dette er en lang prosess, det skal

strekke til både økonomisk og plassmessig, og flest mulig ønsker skal bli oppfylt. Christiansen er klar på at dette kan bidra til å korte ned ventelistene, men også gi gruppene et bredere tilbud.

– For oss er det viktig at hallen ligger en plass som er lett tilgjengelig for studenter. Det skal være lavterskel for å dra dit.

Et annet sentralt tema er det økonomiske. Christiansen forteller at de håper NTNU har lyst å bidra til ny hall for studentene, da fysisk aktivitet fremmer både sosial og psykisk helse. I tillegg skal det velges hva som skal prioriteres i den nye hallen, noe som vil variere mellom gruppene. I dag leier NTNUI haller fra andre foreninger, som er en stor utgift.

– På sikt vil det lønne seg. Det koster rundt to millioner å drifte en hall med to hallflater. Til sammenligning så koster det ca. 2000 kroner per time å leie hall. Leieutgiftene blir derfor ganske høye.

Flere av gruppene er også preget av lange ventelister, som følge av mangel på kapasitet. Dette er også vesentlig for ønsket om ny hall. Christiansen synes det er leit at studentene må sitte på vent, og anslår at det er rundt tusen studenter som står på venteliste i dag.

– Det er utrolig leit, og en kjedelig situasjon. Vi prøver jo å kompensere for dette, med for eksempel å ha mosjonstreninger som man ikke trenger opptak for. Der kan alle bli med.

FOTO: Jonatan Norbye

LEI SITUASJON: Nestleder Øystein Fruseth Christiansen i NTNUI synes det er leit at studentene må stå på enteliste for å trene i de idrettsgruppene de ønsker.

Ikke besluttet at ny hall skal bygges

Lederen Tor-Arne Hetland i Sit trening forteller at det ikke er besluttet av Sit om det skal bygges en ny hall, men nevner også at de ser behovet for dette.

– Vi vet at studentene ønsker mer areal til idretten.

Sit har også ansvar for studiebyene Gjøvik og Ålesund. Hetland påpeker at disse ikke skal glemmes, og legger til at det er viktig å se helheten av alle campusene.

– I forbindelse med campusutviklingen har Sit sagt at vi ønsker at det blir

regulert for et nytt idrettsbygg, slik at den dagen Dragvoll blir avhendet, kan det eventuelt bygges en idrettshall. Det er derimot ikke besluttet av styret til Sit per dags dato at det skal bygges ny hall, sier Hetland.

Hetland nevner at de nå er i en fase hvor man kan drømme om hva et framtidig bygg kan inneholde, og her vil både han og Sit at studentene skal få lov til å komme med ønsker. Det er fremdeles viktig for Sit at arealene som allerede eksisterer utnyttes, og at man må se på utviklingen av campusene i framtiden.

– Jeg synes vi har et godt tilbud til studenter i Trondheim, og så er vi jo klare over at vi gjerne skulle ønsket oss mer areal.

Spente på ny hall

Selv om et ønske om ny hall i framtiden er stort, så er det studenter i dag som fremdeles står på ventelister. Til tross for å være på en venteliste, har Solveig funnet en annen løsning som kan kompensere for at hun står fast på en venteliste.

– Jeg søkte på NTNUI calisthenics samtidig, og der er det kortere ventetid. Jeg kom inn der i år. Akkurat nå trener jeg der, men hadde jeg kommet inn på turn, hadde jeg blitt med på det også, sier Solveig.

Auriane forteller at turn kan deles inn i forskjellige varianter eller typer, og tror man kunne spart plass ved å dele dem opp. Likevel mener hun det er innlysende at idrettshall og plass er nødvendig.

– Det er kanskje der problemet ligger, sier Auriane.

Et ønske om ny hall er gjengående både for gruppene og hovedstyret. Det største ønsket er en flerbrukshall som kan bli brukt av flere grupper samtidig. Dette vil gi større kapasitet for NTNUI. Ledelsen i NTNUI turn sier de er spente på fortsettelsen om ny hall.

– Vi er veldig spente på ny hall, og vi håper at det kan bli en flerbrukshall. Turn, calisthenics og cheerleading bruker en del av det samme utstyret, så her er det store muligheter for NTNUI.

ud

Når **kvalitet** og **synlighet** teller!

trykkpartner

Tungasletta 7 - 7047 Trondheim

Trondheimsstudenten:

Anna lever i boblen bare trondheimsstudenten forstår

TEKST: Martine Louise Skulstad | FOTO: Torstein Olav Eriksen

En litt impulsiv Anna Mjønerud Gjestvang kom til Trondheim til ære for bestefaren. Nå er hun frelst, og gruer seg til å savne studentlivet.

To steinkast fra Samfundet møter vi Anna Mjønerud Gjestvang. 25-åringen fra Sørumsdal tar breddeår i samfunnsøkonomi, og i høst ble hun tatt opp i Stønt på Samfundet. Spor av rødming skimtes på huden hennes etter deres siste opplegg.

– Før man kommer til Trondheim, kan man ikke forestille seg alt som skjer. Jeg ville egentlig bli med i Stønt fra starten av, men når man er ny i byen, så tør man ikke alltid binde seg til ting man ikke vet om man kan, forteller hun.

Frelst av studentfrivilligheten

Anna sitt første møte med den berømte studentfrivilligheten var gjennom linjeforeningen for statsvitenskap, Leviathan. Hun fant fort ut at hun ville bli med i foreningen, og meldte seg inn i fagkomiteen. Året etter stilte hun til leder. Hun forteller om koronaåret, og hvordan vervet var både krevende og givende.

– Det gøy med å være i linjeforeningen er å være med på å bygge noe som blir satt pris på, og som kanskje blir en tradisjon. Å komme tilbake om 20 år og se det man selv har vært med å skape virker så spesielt.

Hva foretrekker du: linjeforeningen eller Stønt?

– Det er jo det beste av to verdener. Gjennom linjeforeningen fikk jeg den seriøse, mer ansvarlige delen og nå får jeg gjøre litt mer morsomme ting, sier hun, og fortsetter:

– Jeg tror man har noe å lære av begge, hvor jeg ser ting som jeg kunne ta med til det andre vervet. Jeg kan ikke si at den ene er bedre enn den andre. Du får jo fellesskapet begge steder, smiler Anna.

Det er tydelig at begge har hatt stor betydning for henne.

Starten på et nytt liv

Etter flere år med arbeid og sprangridning var Anna klar for noe nytt. Planen var egentlig å starte studietiden i Wales, da det dukket

opp en studieplass i Trondheim fra Samordna opptak. Det endret planen. Hun forteller om bestefaren som stadig

HOPPENDE GLAD: Anna har det aller best i Trondheim.

STØNTER: Anna har funnet en gjeng som passer perfekt for hennes personlighet.

snakket varmt om at hun måtte studere i Trondheim, og at hun hadde søkt på hans oppmuntring. Noen måneder før opptaket gikk bestefaren bort, og for Anna føltes studieplassen som et tegn.

– Jeg følte at det var meningen. Så jeg kastet meg rundt på en uke, droppet alt i Wales og dro hit. Jeg har ikke angret i det hele tatt.

Det er ikke det eneste spontane Anna har gjort når noen hun er glad i har gått bort.

– Noen måneder etter at hesten min gikk bort, kjøpte jeg ganske impulsivt et føll i Tyskland. Det har gått ett og et halvt år, og jeg har ennå ikke møtt det, ler hun.

Tror du det er en fordel å være litt eldre når man er student?

– Jeg startet å studere som 22-åring, og merker at jeg ikke er like redd for å gå glipp av ting. Jeg er roligere, men jeg tror det er veldig individuelt, hva man er klar for og ikke. Om jeg hadde søkt rett etter videregående, hadde jeg

Det er rart å komme hjem og ikke ha noen som forstår hva livet mitt består av her.

studert noe helt annet, så man modner kanskje litt.

Livet etter Trondheim

Hun snakker om det å være student i pandemien, hvor lang Trondheims vinteren er, og verdien frivilligheten har for studentenes velferd og trivsel. Anna uttrykker enorm takknemlighet for studietiden, og frivilligheten er trolig det hun vil savne mest når hun

blir utmatrikulert. Det er noe med den boblen man lever i som student, som kun studentene i Trondheim skjønner.

– Det er rart å komme hjem og ikke ha noen som forstår hva livet mitt består av her, eller hvorfor jeg løper rundt i en rød kjeledress. Da lengter man fort tilbake til dem som vet hva det går i.

Gjør det at du da vurderer å bli her for å studere videre?

– Ja, absolutt. Jeg tror ikke man ser det nå, men senere innser man kanskje hvor bra det var. Man hører jo foreldre snakke om det i årevis etterpå. Det er det som er så kult med studentfrivilligheten. Det er så dype røtter, med tradisjoner og alt.

Om hun fortsetter voksenlivet i Trondheim, er likevel usikkert.

– Drømmen er å ha et lite småbruk med gårdsdyr sammen med kjæresten. Og å hente føllet i Tyskland, avslutter hun og ler varmt. **UD**

Studentar med arbeidarbakgrunn slit på universitetet: – Ein må lære seg eit heilt nytt språk

SJØLVSTENDIG: Krogstad hadde hatt det enklare som student om foreldra hennar hadde gått på universitetet.

Marthe Krogstad sine foreldre gjekk ikkje på universitetet. I sitt første semester nytta ho ei bok frå *Vi menn* som kjelde.

TEKST: Ayne Kifle Assefa Aalen | FOTO: Torstein Olav Eriksen | ILLUSTRASJON: Viktorija Belogradovaite

Vi møter den tideligare dragvollstudenten Marthe Krogstad på kafé i ly for vinterkulda. For å utforske dette med studentar og klasse vil vi snakke med nokon som ikkje har høgare utdanna foreldre. Krogstad fortel om bakgrunnen sin.

– Alle tantene mine har høgare utdanning, besteforeldra mine òg. Det er

eigentleg berre mamma og pappa som ikkje har det. Mamma hadde vel eitt år på høgskule eller noko slikt. Pappa kom ikkje inn på krigshøgskulen, så då jobba han i byggvarehandel, selde treverk og blei dagleg leiar der til slutt.

Foreldra hennar lét Krogstad bestemme heilt sjølv kva ho ville gjere med livet sitt, og ho valde ein bachelor i

kulturminneforvaltning, fordi ho såg opp til tanta si som jobba innan det feltet.

– Eg har aldri hatt noko press på meg til å ta høgare utdanning, men eg fekk ikkje lov til å bli vaskedame. Det kunne ikkje ei dotter av far min bli; der gjekk grensa, hevdar ho.

Ho uttrykkjer takksemd for å få styre sitt eige utdanningsløp, men påpeikar at det hadde vore nyttig med rettleiing kring studiar.

– Eg hugsar at eg hadde ei samtale med foreldra mine. Eg ville ha hjelp til å forstå. Kva kan eg velje? Kva bør eg velje? Kva blir eg då? Det var ikkje så mykje hjelp å få. Dei er jo ikkje kjend med universitetet i det heile.

Arbeidarklasseidentitet?

Krogstad fullførte bacheloren sin for mange år sidan, og studerer no HR- og personalleiing ved Høyskolen Kristiania som nettstudium. Samstundes jobbar ho i ei 100 prosent stilling i kledebutikk. Med foreldra sin bakgrunn i bakhovudet gjer ho eit forsøk på å plassere seg sjølv, for kor høyrer ho til? Ho ser grublande ut i lufta medan ho set ned koppen sin på det vaklande kafébordet.

– Eg kjenner eg får ei lita identitetskrise no, seier ho og ler litt.

Krogstad seier at ho sjølv ikkje har tenkt så mykje på dette med klasse.

– Viss eg skal plassere meg, så er eg jo i arbeidarklassen – det er der eg turar

og går, enn så lenge. Sjølv om eg har ein bachelor, så har eg ikkje brukt han til noko endå. Eg vil ikkje seie at eg har bytta klasse.

Borgarskap og marxisme

– No seier eg arbeidarklasse fordi når eg tenkjer på klasse, så tenkjer eg sjølvsgt på den marxistiske klasseforståingå. Vi er ikkje rike, men ikkje fattige heller. Eg vil kalle det ein normal arbeidarklassedefamilie.

Slik plasserar masterstudenten Magnus Jentoft seg sjølv.

– Eg kjem frå ein liten kommune i Lofoten, frå ein ganske vanleg familie. Mamma er lærar og pappa jobbar for tida i kommunen.

SKUFFA: Jentoft tykkjer den nye regjeringa burde utvide studiestøtta.

Foreldra til Jentoft har teke høgare utdanning sjølv, men middelklasse er ikkje eit omgrep han ville brukt.

– Middelklasse er eit omgrep som eg aldri har hatt sansen for, eg tykkjer det er så lite forklarande. Klasse handlar ikkje berre om inntekt, men rolla ein har i økonomien. Arbeidarane er dei som gjer lønna arbeid, medan borgarskapet eig. Eg kjem ikkje frå ein familie som eig masse. Dei har vanlege jobbar, per definisjon arbeidarar.

Kva for ein klasse?

Postdoktor i sosiologi Emil Øversveen fortel at det er eit skjønnsspørsmål å definere kvar grensene mellom ulike klassar går. Likevel kan ein prøve å definere ord som «arbeidarklasse» og «middelklasse».

– Ein kan seie at hovudskillet går mellom dei som sel arbeidskrafta si som lønnsarbeidarar, som jo er mesteparten av folket, og dei som tilset andre menneske: arbeidsgivarar.

Øversveen forklarar at dette er skilnaden mellom arbeidarklasse og overklasse.

– Middelklassen kan gjerne definerast som ein meir privilegert del av arbeidarklassen, eit toppsjikt av arbeidarane.

Potetgull og kjeldekritikk

Marthe Krogstad fortel om møtet med studiet i kulturminneforvaltning. Ho hadde gått studiespesialiserande linje på vidaregåande, men kjende seg ikkje fullstendig førebudd på høgare utdanning av den grunn.

– Ein må lære seg eit heilt nytt språk. Det blir veldig akademisk, noko som eg ikkje var vant med. Eg hugsar at eg ofte var forvirra over kva ting var, og brukte mykje tid på å søke opp ting som det verka som resten skjønte betre.

Særleg var arbeidet med kjelder vanskeleg, og det at foreldra hennar var framand for akademia gjorde ikkje ting enklare.

– Eg tenkte at «ja, men bok er bok», det var min forståing av kjelder. Vi skulle skrive ei oppgåve om fangeleirar, veldig koseleg tema, sant. Då fekk eg ei bok av pappa, den var frå *Vi menn*, så den oppgåva var jo i grunn ikkje godkjent. Folk på studiet sa at det ikkje var ei ordentleg kjelde. Det var ein liten knekk, kan vi seie, for det forstod ikkje eg.

Ho ler, og på ironisk vis takkar ho for at vi fekk fram igjen dette minnet. Krogstad hugsar at ho trivst i studiegruppa, men at hennar medstudentar hadde fleire referansepunkt enn henne.

– Dei fortalde om alle plassane dei hadde vore og alt dei hadde sett, og eg var sånn «Ja, eg har vore i Danmark ein gong». Eg kan ikkje seie at eg er noko kulturelt vidfaren, nei.

Ein vanleg laurdagskveld i Krogstad sin familie innebar ikkje faglege diskusjonar rundt middagsbordet.

KLASSEMEDVIT: Emil Øversveen forklarar at klasse var viktigare for folk før. FOTO: Trond Ola Tilseth

– Det er laurdag. Då er vi heime og et potetgull.

Foreldre påverkar

Øversveen peikar òg på at familien du kjem frå påverkar korleis du meistrar universitetet.

– Ein del forskning i sosiologien ser på oppseding i ulike familier, og det viser seg at det er store forskjellar på å vakse opp i ein arbeidarklasseheim og ein øvre middelklasseheim. I middelklasseheimen sit ein gjerne og diskuterar abstrakte ting, det er ei bokhylle i stova og foreldre kan mykje og diskuterer med barna sine, forklarar Øversveen.

Mange av desse eigenskapane er etterspurd på universitet, så dersom ein er vant med å diskutere og reflektere, vil overgangen frå vidaregåande vere enklare.

Fordi begge foreldra til Jentoft har ein bachelorgrad, opplevde han både studieval og møtet med universitetet som velkjend.

– Eg blei jo oppfordra til å studere. Det hadde nok vore annleis om eg ikkje hadde den støtta heimanfrå.

Det var altså naturleg å byrje å studere, og møtet var ikkje veldig framand.

– For meg var universitetet berre ein litt feitare forlenging av vidaregåande. Eg gjekk jo studiespesialisering, forklarar Jentoft.

Klassedød

Sjølv om forskinga viser at den klassen du kjem frå påverkar universitetsopplevinga di, er klasse noko folk flest bryr seg mykje om?

– Folk forstår i mindre grad enn før sitt eige liv ut frå klasseposisjonen sin. Tidlegare var nok klasse ein viktigare del av identiteten til folk flest, sånn

subjektivt. Eg veit ikkje om det er så vanleg å identifisere seg som medlem av den eine eller andre klassen, eller at ein tillegger det så mykje vekt, svarar sosiolog Øversveen.

Han poengterer at sjølv om folk ikkje nødvendigvis er opptekne av å identifisere seg som ein del av ein klasse, så eksisterer framleis skiljelinjene

– Ein må jo skilje mellom det objektive og det subjektive. Objektivt sett høyrer folk framleis til i ein klasse.

Det er dei subjektive posisjonane, i kor stor grad dei lar seg definere av den kassetilhøyret, som blir eit heilt anna spørsmål.

Når det gjeld studentar, tenkjer Magnus Jentoft at klassemedvitet er svekka.

– Klassemedvitet i Noreg har døydd ganske greitt. Viss du var student på Dragvoll på syttitalet, dreiv ein jo aktivt med klassepolitikk. Storsalen på Samfundet, til dømes, var jo delt mellom

→

Vi er ikkje rike, men ikkje fattige heller. Eg vil kalle det ein normal arbeidarklassefamilie. ”

Då fekk eg ei bok av pappa, den var frå *Vi menn*, så den oppgåva var jo i grunn ikkje godkjent. ”

ei sosialistisk side og ei borgarleg side. Ein var vel meir medviten på kor ein stod i samfunnet.

Livet under fattigdomsgrensa

På spørsmål om han tykkjer universitetet er ein middelklasseinstitusjon, svarar postdoktor Øversveen at det norske skulesystemet, men òg universiteta, reproducerer skilnader. Likevel har Noreg ein idé om at utdanning skal vere sosialt utjamnande.

– Ein må ikkje gløyme at vi har eit ope universitetssystem, det skal ein ikkje undervurdere tydinga av. Kven som helst kan ta utdanning, det er nesten gratis. Dette er i stor kontrast til mange andre land.

Med studiestøtta frå Lånekassen skal i prinsippet kven som helst kunne ta høgare utdanning, men det er store skilnader på studenttilværet etter kor mykje familien kan gje i økonomisk støtte.

– Eg har ikkje foreldre som har kjøpt meg leiligheit, og eg har ikkje deltidsjobb, så eg lever berre på stipend og lån. Då eg kjøpte frukost her no i stad, var det med kronestykkjer eg fann rundt om i leilegheita, liksom. Samstundes har du folk som flyttar til studiebyen der foreldra har kjøpt ei leiligheit til dei for tre og ein halv

million, som kan leve i sus og dus. Dei folka kjenner eg jo, seier Jentoft.

For Marthe Krogstad sin del har deltidsjobben ho har hatt sidan etter vidaregåande gjort at ho er økonomisk sjølvstendig. Likevel har det vore tøft i periodar, særleg viss ho gjekk tom for pengar ein måned.

– Då fekk eg kanskje eit brød, då. Eg fekk ikkje noko pengar, det var berre å halde ut.

Jentoft fortel at han er takksam for at foreldra hans har moglegheit til å hjelpe økonomisk.

– På den måten er eg heldig. Eg kjenner andre som låne pengar frå foreldre, og som må betale tilbake fordi foreldra òg slit økonomisk. For min del går det heldigvis rundt: Vi har billig leige og prøvar å bruke så lite pengar som mogleg. Likevel går det i null kvar måned. Eg har nøyaktig null kroner på BSU.

«Vanlege» folk sin tur

Den nye regjeringa går ikkje inn for å auke studiestøtta med det første. Det vekker reaksjonar hos mange, og Jentoft er blant dei.

– Dei er ein vassen gjeng, altså.

Jentoft er politisk aktiv i SV, men påpeikar at han står eit lite stykke til venstre for dei igjen.

– I valkampen ville eg sjå politisk endring i studentpolitikken. Fattigdomsgrensa i Noreg er vel kring 200 000 kr. Vi studentar, dei fleste av oss, lever vel godt under det. Den tanken om at ja, når ein er student, så er ein berre fattig, er så unødvendig.

Krogstad seier at for hennar del så hadde ikkje det vore så mykje skilnad på om studiestøtta gjekk opp eller

ned. Ho seier at det ligg i ryggmargen å jobbe mykje. Det er ein stor del av hennar identitet.

– Det hadde ikkje hatt så mykje å seie om eg fekk 10 000 meir i månaden, eg hadde framleis jobba like mykje. Det drivet for å jobbe er så stort, det kjem nok frå den familien eg er vaksen opp i.

Likevel er ho samd med Jentoft om at studiestøtta må opp.

– Eg tykkjer at studiestøtta må opp, for folk må jobbe mykje for å ha nok å leve av, og det burde dei ikkje trenge.

Jentoft tenkjer at det å auke studiestøtta er ein openbar løysing, slik at alle, uavhengig av foreldra si økonomi, skal klare seg som student og fullføre graden sin.

– Vi lever på ikkje-ein-dritt, og for meg går det jo greitt, eg har ikkje noko behov for dyre dunjakkar. Men det å ha råd til mat denne veka hadde vore ganske digg.

Mangfald - på alle plan?

Dei siste åra har det vore meir fokus på likestilling og mangfald, særleg når

det kjem til kjønnsbalanse og etnisk mangfald. NTNU har sidan 2018 hatt eit utval for likestilling og mangfald, som jobbar med å fremje mangfald med omsyn til mellom anna kjønn, etnisitet, livssyn, funksjonsevne og seksuell orientering.

Har det nokon gong vore på agendaen å trekke inn sosioøkonomisk eller klassebakgrunn når de skal gjere NTNU meir mangfaldig?

– Lik rett til utdanning er eit viktig prinsipp og ein del av samfunns-

oppdraget som NTNU tek på alvor, svarar prorektor for utdanning ved NTNU Marit Reitan i ein e-post til Under Dusken.

Reitan skriv at dei i dag har svært avgrensa høve til å kvotere inn studenter etter sosioøkonomisk bakgrunn. Sjølv om NTNU i dei fleste tilfelle ikkje kan kvotere inn, er dei klar over problemstillinga når dei marknadsfører utdanningane på NTNU.

– Det er eit viktig prinsipp at NTNU vender seg til alle grupper av ungdommar når vi gir informasjon om utdanningstilbodet. Dette gjer vi mellom anna ved å synleggjere mangfald i den informasjonen vi gir om utdanningane våre, og vi går inn for å marknadsføre NTNU i kanalar som blir nytta av alle studiesøkarar, uavhengig av bakgrunn. **UD**

Til opplysing: Emil Øversveen er tidlegare journalist i Under Dusken.

Fakta om sosioøkonomisk bakgrunn og høgare utdanning:

- Foreldra sitt utdanningsnivå gir størst utslag på om studentane fullfører ein høgare grad eller ikkje.
- Jo høgare utdanning minst ein av foreldra har, desto større andel fullfører ein grad.
- Berre 50 prosent av dei med grunnskuleutdanna foreldre fullfører ein grad innan 8 år etter oppstart.

Statistikk henta frå ssb.no

Hovedscenen
Urpremiere 4. desember

Omgitt av havets rå krefter og et øysamfunns begrensende regler og moral, bærer den fantasifulle femåringen Elling på noe spesielt.

Forestillingen tar utgangspunkt i den trønderske forfatteren Magnhild Haalkes debutroman fra 1935. *Allis sønn* høstet strålende kritikker både nasjonalt og internasjonalt.

Regi Fredrik Longva og Bård Lie Thorbjørnsen

Medvirkende Jon Lockert Rohde, Emma Caroline Deichmann, Ingrid Bergstrøm, Emil Olafsson og Trond-Ove Skrødal

ALLIS SØNN

av Magnhild Haalke

Billetter 73 80 50 00 trondelagteater.no

TEATERKORT UNG
13 – 26 år

Gratis

- **TEATERKORT UNG** gir deg billetter til våre forestillinger til sterkt reduserte priser
- **TEATERKORT UNG** kjøper du (gratis) i vår nettbutikk – der kjøper du også billettene

Billettpris *Allis sønn* med **TEATERKORT UNG**: kr. 130,-

TRØNDELAG TEATER

Studenten Eirik har ADHD. Ekspert stiller spørsmål ved hele diagnosen.

Mange med ADHD har problemer med konsentrasjon. Diagnosen oppleves som et problem for den det gjelder, men helsevesenet og utdanningssystemet kan sykeliggjøre tilstanden ytterligere.

TEKST: Hedda Aker og Ingrid Ekern | FOTO: Hedda Aker

– Jeg får en veldig sterk «få meg ut herfra»-følelse. Jeg vil vekk fra zoom-skjermen.

Slik beskriver filosofistudenten Eirik Engene følelsen han får i en kjedelig forelesning. Han har ADHD. Han forteller også om problemer med selvregulering, irritasjon og humør-svingninger i hverdagen på sitt fjerde år av en bachelor, hvor han tar opp fag han ikke har bestått.

– Jeg kan være veldig var på lyder. Hvis noen spiser fra en bolle og skraper i skålen, kan jeg bli sint og få lyst til å hive bollen i gulvet.

Eirik Engene sier at en diagnose for mange setter ord på problemer de har opplevd gjennom skoleløpet. Det kan gi en lettelse og en ny forståelse av en selv. Likevel strides forskere fra ulike fagfelt om hvorvidt vi burde sette merkelapp på det et annet samfunn kunne kalt ekstra energi.

Lek, aktivitet og indre driv

Engene kan jobbe veldig hardt med det han er interessert i. Gjennom

filosofi tar han tak i det han synes er spennende. Det var det mindre rom for på grunnskolen.

– Det er så mye i skolen som innebærer å sitte stille og lese noe fordi du må. Det handler om å repetere fakta, i stedet for å forstå og tenke selv.

Han funderer på om et sterkere fokus på bruk av egne ressurser i læringen kunne passet bedre for de med ADHD.

– I tillegg tror jeg mer aktivitet, tid i naturen og fokus på mestring hadde vært bra. Vi setter opp ting på en viss måte, som gjør at noen ikke får suksess så lett. Noen blir ekskludert.

Han er ikke i tvil om at en bedre opplevelse av skolen i tidlig alder hadde gitt større tro på egen evne til å gjennomføre studier i dag.

– Jo færre som faller utenfor, desto flere folk kan ta del i samfunnet. Det er i alles interesse.

Kritisk til diagnostisering

Sosiologiprofessor Aksel Tjora ved NTNU er opptatt av et samfunns-perspektiv på diagnosen. Han forteller

→

IKKE I TVIL: Eirik Engene er ikke i tvil om at en bedre opplevelse i grunnskolen hadde gitt ham større tro på egen evne til å fullføre studiet.

OPP TIL HVER ENKELT: Björg Næss Frost og Reidar Angell Hansen mener medisinerer må være opp til hver enkelt.

at det kan være stor variasjon i hvor mange som diagnostiseres med ADHD fra fylke til fylke.

– Her er det profesjonelle aktører som har ulik tendens til å stille diagnosen. De bruker de samme manualene, men tolker symptomer ulikt.

Tjora framhever at ADHD-diagnosen kan forenkle forklaringen på sammensatte problemer i samfunnet. Gjennom flere reformer i skolen har kreative og praktiske fag fått mindre plass. Barn som ikke er modne for en stillesittende hverdag, blir plassert for tidlig på skolebenken.

– Vi problematiserer individets prestasjon, i stedet for å se på hva slags skolestruktur barnet er en del av.

Han trekker inn at skolen er en viktige bekreftelsesarena. Det blir et problem at mange ikke opplever mestring og kan falle utenfor.

– Det er et stort fokus på måling og testing. Det er et ensrettet fokus, og ferdigheter som lesing, skriving og

regning verdsettes høyt. Jeg mener det er et tap for samfunnet, sier Tjora.

Rutiner framfor medisiner

Engene fikk diagnosen tidlig på ungdomsskolen. Han forklarer at medisinerne han fikk ikke hjalp betydelig. Derfor sluttet han da han ble eldre.

– Det var vanskelig å sovne fordi kroppen var anspent. Så mistet jeg matlysten.

Det er andre ting som hjelper Engene mer enn medisiner, deriblant struktur i hverdagen og god studieteknikk. Selv tar han mange og hyppige pauser.

– Det kan være vanskelig å starte. Strategien min er å si til meg selv at jeg bare skal lese litt. Da lurte jeg meg selv i gang.

Han passer også på å ikke presse seg for langt.

– Jeg må spille på lag med meg selv. I mer ustrukturerte perioder tar Engene likevel medisiner. På tross av bivirkninger hjelper de ham til å holde fokus.

– For meg er det en avveining mellom hvor mye medisinerne hjelper meg og bivirkningene jeg får.

Forskjeller i hjernen gir ikke nødvendigvis diagnose

Psykiateren Terje Torgersen er førsteamanuensis i psykisk helse ved NTNU med doktorgrad i ADHD. Han støtter opp om at struktur og rutiner er gull verdt for å bedre problemene de med ADHD kan oppleve.

– Best mulige matvaner og forsiktighet med rusmidler er viktig. Nok søvn er veldig viktig. Etter en dårlig natt får alle konsentrasjonsproblemer, men det blir ti ganger verre med ADHD.

Han forklarer at mange av symptomene på ADHD er genetisk styrt. Man kan, gjennom undersøkelser av folk med og uten diagnostisert ADHD, se at det er forskjeller i hjernen. Likevel er ikke forskjellene alltid så store, og folk med diagnosen kan også være veldig forskjellige.

– Det ligger mye arbeid bak å stille en slik diagnose.

I tillegg må symptomene føre til plagsomme funksjonsproblemer for å få stilt diagnosen.

Tilrettelegging for studenter

Björg Næss Frost og Reidar Angell Hansen er rådgivere ved NTNU tilrettelegging. De jobber individuelt mot studenter, for det er viktig at tilretteleggingsmulighetene skal ligge nærmest studenten. Dette gjør at mange studenter først kontakter sin studieveileder ved behov for tilrettelegging.

– Det hender også at vi møter studentene først, og da kobler vi gjerne på institutt eller fakultet, sier Hansen.

Frost legger til at når det gjelder spørsmål som er knyttet opp mot det faglige, så er det faglærer som må avgjøre om tilretteleggingen går på bekostning av de faglige kravene. Likevel forteller hun at NTNU tilrettelegging gjerne bistår.

– Vi kan gi forslag til hvordan ulike problemer kan løses. Vi blir da litt som et bindeledd og en rådgiver for studenter og ansatte.

NTNU tilrettelegging har blant annet mestringskurs for studenter med ADHD. For at kurset skulle kunne avholdes i høst, var de nødt til å gjennomføre det digitalt. Likevel anerkjenner rådgiverne viktigheten av å møtes fysisk, så fysiske kurs til våren er et mål.

Kognitive hjelpemidler

Dersom man har ADHD, er det mulig å søke om ulike hjelpemidler. Ifølge Frost er det først og fremst kognitive hjelpemidler, som hjelper med å holde konsentrasjonen. Hansen viser fram lyddempende hodetelefoner som et eksempel.

– Man kan søke hos eksamenskontoret om å høre på musikk eller radio.

Å be om hjelp og tilrettelegging kan være vanskelig. Hansen forteller at mange venter lenge med å ta kontakt.

– Mange venter til de har fått så store problemer at de ikke har noe valg.

Frost legger til at studenter med ADHD er blant gruppene de oftest snakker med om tilretteleggingsbehov.

– Når studenter med tilretteleggingsbehov kontakter oss, avtaler vi veiledningssamtaler for å drøfte ulike muligheter. Dersom det er behov for det, avtaler vi oppfølgingsmøter senere også, forteller hun.

NTNU tilrettelegging arrangerer også mestringskurs og tilbyr hjelp til igangsetting av selvhjelpsgrupper. Grunnet stor pågang må man ha en diagnose for å kunne være med på slike tilbud.

– Har du møtt en med ADHD, har du møtt én

Mange forbinder nok ADHD med klassens urokråke. Det kan blant annet settes i sammenheng med at jenter i gjennomsnitt får diagnosen senere enn gutter.

– Mange forteller om en skolehverdag der de ikke føler seg forstått, sier Frost.

Opplevelser fra grunnskolen kan for noen henge igjen i hverdagen som student.

– Det er veldig forskjellig hvordan man takler ting underveis. Noen har også blitt veldig selvsikre fordi de har blitt godt kjent med seg selv, sier Frost.

Som alle andre sykdommer og diagnoser utarter ADHD seg individuelt. Det er stor variasjon i hvordan man opplever tilstanden.

– Det er vanskelig å sette en merkelapp. Har du møtt en med ADHD, så

→

ARKIVFOTO: Torgeir Rørvik

FOR LITE KRITIKK: Professor Aksel Tjora mener mange i dagens samfunn stiller seg for lite kritisk til ADHD-diagnosen.

FOTO: Privat

NØYE UTREDNING: Terje Torgersen forteller at det ligger mye arbeid bak å stille en ADHD-diagnose.

FORSKJELL HOS ULIKE DPS-ER: Da Eirik fikk stilt ADHD-diagnosen var det mye informasjon han ikke fikk.

har du møtt én. Det er store variasjoner, understreker Hansen.

Viktig å be om hjelp

Til tross for utfordringene kan energien og engasjementet også være positivt. Frost sier personer med ADHD kan oppleves som en ressurs. Hansen legger til at personer med ADHD kan ha evnen til å hyperfokusere, noe som kan være nyttig som student.

– Jeg tror mange skulle ønske de kunne jobbet på samme måte, forteller Hansen.

Selv om det er positivt med engasjement, kan det også bli for mye dersom man ikke klarer å sette grenser. Dette kan føre til stress.

– Da er det kjempeviktig å spørre om hjelp, slik at man slipper å lete etter løsninger alene, forklarer han.

Piller gir ikke studieteknikk

Både Hansen og Frost mener at medisiner må være opp til hver enkelt. Medisiner fungerer forskjellig fra person til person. De kan bidra til bedre konsentrasjon og gjøre det

enklere å lære, men det vil fortsatt være viktig å jobbe med å få vanene på plass.

– Jeg pleier å si til studentene at en pille ikke gir studieteknikk, forteller Hansen.

Det er også flere behandlinger som ikke baserer seg på medisiner. Da fokuserer man i stor grad på å etablere en struktur. Frost legger til at det er mange faktorer som spiller inn i spørsmålet om medisiner.

– Det er utrolig forskjellig hva slags erfaringer man har med seg fra barndommen, og hva slags leger man har møtt.

Variasjoner i møte med helsevesenet er noe filosofistudenten Engene kan kjenne seg igjen i. Han følte seg ikke tatt på alvor da han fikk diagnosen.

– Jeg fikk ikke noe hjelp eller samtaler for å forstå diagnosen. Jeg fikk bare medisiner.

Videre forteller Engene at han heller ikke fikk informasjon om at medisiner helst ikke skal kombineres med alkohol, eller at de med ADHD er ekstra sårbare for rusavhengighet.

– Jeg måtte finne ut av mye selv.

Psykiateren Torgersen sier tilbudet er veldig varierende rundt om i landet.

– Absolutt alle burde få tilbud om opplæring i hva diagnosen innebærer, men det er litt tilfeldig hva ulike distriktspsykiatriske sentre tilbyr. Mange voksne opplever nok at de får tilbud om medisiner, og at det er det.

Lite kritisk refleksjon

Torgersen presenterer en teori om at økt fokus på psykiske diagnoser og ADHD de siste 20 årene fører til at flere får diagnosen. Han nevner også at utviklingen av nye medikamenter gir økt interesse. Engene på sin side lurte på om ansvaret ligger hos individet eller samfunnet.

– Det hadde vært mindre synlig at folk med ADHD er ulike fra andre, hvis man hadde lagt til rette på en annen måte. Når de likevel kanskje er annerledes og faller ut, skaper det problemer med venner, studier og utdanning, sier Engene om egne erfaringer. **UD**

DYPDYKK **NERDY** UNDERHOLDNINGMA
SEX KULTUR SATIRE
 SAMFUNDET INTERVJUER **DRAM** SKETCH
 REPORTASJE STUDENT
HUMOR NYHETER
 TÅRER TESTER TRONDHEIM **PORTRETT**

underdusken.no/video

I brytningspunktet mellom sport, livsstil og kunst

Skatemiljøet i Trondheim er subkulturen for de som ønsker å uttrykke seg selv utelukkende på egne premisser.

TEKST: Elin Kristiansen | FOTO: Pia Arntsen

I pøsregn på vei til Trikkestallen høres lyden av brett som dunker mot tregulvet på lang avstand. Søndag kveld er hallen full av liv. På vei inn døren løper en ung mann forbi meg med to isposer i hånden. På bakken ligger Martin Taraldsen med den ene isposen presset mot hofte. Jon Andreas Johannesen og en haltende Martin leder meg ut av hallen til en trappeoppgang for å

snakke om deres største interesse, på lite høytidelig vis.

De to skaterne spilte fotball i ung alder. Etterhvert erstattet Martin og Jon sporten med en annen interesse, og skating ble det de brant for. Med luen godt trukket ned i ansiktet, forteller Jon hvordan det hele startet for ham. Allerede i barnehagen fikk han sitt første brett i gave, og begynte for

alvor med skatingen i sjetten trinn på barneskolen. Martin Taraldsen begynte litt senere, i en alder av fjorten.

En individuell sport som bidrar til samhold

Som all annen sport eller interesse, er skating en arena for å være sosial. Miljøet i Trondheim erfarer de begge som egenartet, mye på bakgrunn

RISIKABELT: Ofrer seg for en ollie over boksen.

VANSKELIG: Prøver seg på manual i parkeringshus.

av fellesskapet. Det er mulig å skate alene, men kjernen ligger i å gjøre det sammen.

– Det er en individuell sport, men samholdet er så utrolig bra. Da jeg kom til Trondheim, kjente jeg ingen, men etter bare én tur til skateparken fikk jeg fire venner, som jeg fortsatt har kontakt med. Jeg opplever en slags unik kobling mellom skatere, forteller Martin.

Arve Hjelseth er førsteamanuensis i idrettssosiologi ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap. Han forklarer at kontakten skatere føler seg imellom handler om hvordan skatingen kobles opp til identitet.

– Den sosiale identiteten bruker vi til å definere oss og forstå oss selv i forhold til andre. Den sosiale identiteten er ikke bare koblet til hvem man føler seg som, men også til fritidsinteresser, musikksmak, klesstil og så videre. De som er likeartede når det gjelder dette, påvirker og påvirkes av hverandre, slik at det dannes distinkte kulturer.

Til vanlig skater Jon og Martin tre til fire ganger i uken og kan bruke opp

mot seks til syv timer hver gang. Med tyngde i hvert ord får de fram at antall timer de bruker ikke er det viktigste, det uorganiserte gir dem rom til å la skatingen bli en naturlig del av livet. Uten faste tider oppleves det mindre som en jobb, og blir automatisk morsommere.

– Jeg tror jeg er på brettet hver dag. I dag tenkte jeg å bare være her under intervjuet, men kom litt tidligere, og nå vet jeg at jeg kommer til å være her til jeg blir kastet ut, sier Martin med et stort smil om munnen og glødende øyne.

Med dyp alvorlighet forklarer de at det uorganiserte er viktig. Det blir en måte å holde drivkraften, gnisten og gleden i sporten oppe på. I perioder uten framgang kan det påvirke hverdagen negativt, men løsningen er å ikke sammenligne seg selv med andre, og å ta pauser.

– Om man sliter med motivasjonen er det sunt å ta seg pauser, jeg tror alle skatere har gjort det. Selv om jeg ikke

skater selv i en periode, er jeg maks skatenerd, sier Jon med et lurt smil om munnen.

Mer enn bare en sport

En viktig del av skatekulturen kommer til uttrykk i skatevideoer. Videoene blir laget enten av store merker som Thrasher eller av enkeltpersoner. Det klippes sammen videoer av bestemte triks med ulik musikk over videoen. De er enige i at dette er en avgjørende del av skatemiljøet, og for dem har videoene stor personlig betydning.

– Jeg har en liste med skatevideoer som jeg ser på for å holde motivasjonen oppe. Ofte er det de samme som jeg så på i oppveksten. Men jeg kan også i perioder bare skate selv, og så lever jeg resten av livet separat fra skatingen, forteller Martin.

Dedikasjonen i skatemiljøet kan minne om konkurransedrevne sporter. Innad i skatingen finnes det ulike former for konkurranse, men dette er omstridt. Jon forteller at han har tenkt→

på å være mer aktiv i konkurranser, men at han har en ambivalens til det hele, som deles av Martin.

– Jeg føler konkurransene ofte er urettferdige. En kjempeflink skater kan komme på førsteplass. Samtidig finnes det veldig mange andre som er minst like flinke, men ettersom de ikke er like profilerte, har de ikke samme sjansen til å lykkes, forteller Jon, og Martin tilføyer:

– Hvordan skal man egentlig bedømme om en skater er flink eller ikke? Alle skater forskjellig, og det handler mer om å uttrykke seg selv og sin identitet enn å være best.

Det skimtes begeistring i uttrykkene til Martin og Jon. Skatingen blir en livsstil, og får dermed en uttrykksmåte med kunstneriske aspekt. Det handler ikke om bestemte prestasjoner, og det finnes ingen korrekt måte å gjøre det på. Friheten i det er en stor pådriver. Interessen beveger seg dermed naturlig inn i andre deler av livet. Blant annet har det formet forholdet deres til andre kunstuttrykk, som musikk.

– Jeg føler alle kan kjenne seg igjen i at skatingen har introdusert dem til jævlige mye fet musikk. Da jeg var liten og så på skatevideoer, kunne jeg bli helt opphengt i den ene sangen, fordi den passet så bra sammen med det ene klippet. All musikken jeg hører på i dag kommer fra skating. Jeg tror man lærer å føle musikken, og derfor får et eget forhold til den. Personlig liker jeg jazz til skatingen, det er mye fete lyder.

Friheten til å uttrykke seg selv

Hjelseth som har forsket på identitet og sport, forklarer at livsstilen og friheten som kommer med sporten er avgjørende for hvordan miljøet og holdningene utvikler seg.

– Deltakerne har en felles kultur: klær, musikksmak, Youtube-kanaler og språk som er særegent for denne

ENGASJERT: Martin Taraldsen har lenge vært en del av skatemiljøet i Trondheim.

TRIKS: Går inn for en 50-50 grind med spent publikum.

KLAR: Martin varmer opp i bowlen i Trikkehallen

gruppen. Det skapes slik en livsstilspakke. Skating er også på mange måter opposisjonelt, sier forskeren.

Som Jon og Martin påpekte, nevner også Hjelseth at det er omstridt i miljøet om hvorvidt skating er en sport som innebærer konkurranse og rangering.

I starten handler det mye om å utforske. Proffe skatere fungerer for mange som inspirasjonskilder fordi alle har noe unikt ved seg. Det kan være hvordan man utfører triks, hvilke brett det skates på og klesstil. For Martin og Jon er stilen man skater en stor del av uttrykket, men for de fleste er det vanlig å forbinde dette med en klesstil.

– Alle utforsker og finner sin egen stil. Jeg synes Tiktok og sosiale medier har funnet opp én skatestil, men det er ingen fasit på hvordan en skater ser ut. Du kan se ut som en fotballspiller og fremdeles være dritgod, forteller Jon.

– I forhold til merkevarer og sånn er det en egen greie. Supreme kan være kult å gå med, men skating er så bredt: Det er flere subkulturer innen subkulturen som er skating. Så lenge man har sin måte å vise seg selv fram på, er det kult. I Trondheim, spesielt, er det fritt. Det handler ikke om merker på den måten, forklarer Martin.

Sporten står i fare for å bli nedprioritert, fordi den er mindre vanlig og ikke organisert gjennom klubber, spesielt med tanke på hvilke tilbud som tilrettelegges. Dette er noe Martin har kjent på i Trondheim.

– Det er ikke bra nok tilrettelagt. Her i Trikkehallen fungerer ikke vaktordningen. Jeg må sjekke Instagram hver dag, bare for å håpe at det er åpent, og det blir for dumt. Da stikker jeg heller til et parkeringshus. Heldigvis blir jeg ikke så ofte kastet ut.

Tross utfordringene i Trondheim er det kort vei fra vemod til glede hos dem begge. Ved å snakke om hva de liker med sporten, lyser ansiktene deres opp, og iveren etter å fortelle kommer naturlig. Miljøet sett gjennom Jon og Martin sine øyne er preget av indre dedikasjon, samtidig som det har en kjerne av samhold og positive omgivelser. Friheten innad i miljøet åpner opp for og gir liv til andre interesser. Derfor blir det å skate i Trondheim et prakteksempel på hvordan et miljø kan forme identiteten til to unge menn.

– Vi føler det finnes en misforståelse der folk forbinder skating med kriminalitet, men de fleste skatere er ikke sånn. Det viktigste for oss er friheten, at vi har det artig og føler samhold! **UD**

Tore Renberg om forfatterskapet: – Jeg fikk nei, nei og atter nei

PÅGANGSMOT: Tidlig motstand til tross, Tore Renberg har blitt en av landets mest suksessrike forfattere.

Som ung student fikk Tore Renberg blankt nei fra forlagene, så oppsøkte han Jon Fosse.

TEKST: Martin Tilrem | FOTO: Torstein Olav Eriksen

– Nei, hater kaffe.

Etter et mislykket forsøk på å lure Renberg til et av Trondheims bedre kaffeserveringssteder, møtes vi på en kafé hvor det serveres mer enn bare god kaffe. Han har det travelt. I går hadde han forestilling på Ladekaia, i dag på Moskus bar og i morgen i Levanger.

– Jeg ga ut bok i begynnelsen av september, så nå er jeg på turné. Jeg leser fra den siste om Hillevågsgjengen, *Assalamu alaikum*, fra *Tollak til Ingeborg* og fra eldre bøker. Og så har jeg med gitaristen min, så vi spiller noen låter, sier Renberg.

– Det var ikke bra nok

Han innrømmer å ha bestemt seg tidlig for å bli forfatter, men veien mot yrket var for ham, som for mange andre, brolagt med refusjonsbrev, signert en håndfull av landets forlag.

– Jeg var veldig klar på at jeg skulle bli forfatter. Jeg hadde bestemt meg for det, og jobbet som et pisket skinn for å klare det. Jeg sendte inn manus til forlag, og fikk dem i retur. Heldigvis, for det var jo ikke bra nok, forteller Renberg, noe lattermildt.

I retrospekt ser han på årene med kontinuerlige avslag som en viktig læretid.

– Jeg fikk nei, nei og atter nei. Men jeg er glad det tok noen år. Det var kjempeviktig at jeg sto i det, i de fire-fem årene.

Samtidig påpeker han at det tidlig kom hint fra forlagene om at det ikke var helt idiotisk, det han holdt på med.

– De første to diktsamlingene fikk blankt nei, men på bok nummer tre la de ved en konsulentuttalelse på to sider, der det sto at en del ting var helt okei.

Praten om konsulentuttalelsene drar ham inn i noe han er litt usikker på om han vil fortelle.

Stalket Jon Fosse

– Jeg oppsøkte Jon Fosse. Jeg gjorde et portrettintervju med ham for Studentradioen i Bergen. Etter intervjuet spurte jeg om jeg kunne få sende ham en diktsamling jeg hadde skrevet.

Det tok et halvt år. Unge Tore Renberg hadde egentlig mistet troen på at han skulle få svar, men så kom det plutselig – svar fra selveste Jon Fosse.

– Han var jo ikke superberømt som han er nå, men det var Jon Fosse, for faen! Han skrev et ganske krast brev, om at her var det mye som kunne minne om tekster han selv hadde skrevet, og som *heldigvis* ikke hadde blitt gitt ut.

Likevel avsluttet brevet med et snev av optimisme.

– Mot slutten av brevet skrev han noe om at det var noen dikt, spesielt de om sønnen og moren, som hadde nivå over seg. Og han hadde rett! Jeg kunne kjenne det med én gang, forteller Renberg.

Nå har Renberg byttet rolle. Han stalker ikke lenger verdenskjente dramatikere selv, men får ofte lignende forespørsler fra aspirerende skribenter.

– Det er skikkelig fint, men jeg har ikke kapasitet til å lese bøkene til alle menneskene i dette landet, sier han og smiler.

Planløs noia

Tore Renberg er en planmessig type, forklarer han. Han har en liste med de fem neste romanene han skal skrive. Tror han.

– Jeg holder alltid døren åpen for at mye kan komme til å bryte med planen, men jeg får helt noia hvis jeg ikke vet hva jeg skal gjøre.

Han peker på at fjorårets *Tollak til Ingeborg* egentlig er det perfekte eksemplet på en plan som blir lagt til side.

– Jeg holdt egentlig på med en annen bok, den som kom ut nå, men idéen lå og klodde meg i hodet. Akkurat som om den plaget meg. Så jeg tok den fram, og fant ut jeg måtte gjøre noe med den umiddelbart, sier han.

Så skrev han førsteutkastet til *Tollak til Ingeborg* på et år.

– Starten er gøy og inspirerende. Så kommer det virkelig tunge. Hvis det er en lang roman, er det en forferdelig tålmodighetsprøve. Men så er sluttfasen for meg alltid gøy, for da kommer unnarennet, forklarer Renberg.

Musikk og litteratur

På bokturné har Renberg, noe overraskende, med seg en gitarist. Det burde egentlig ikke være overraskende. Ved siden av litteraturen driver Renberg med musikk. Han er sikker på at det finnes en kobling mellom musikalitet og litteratur.

– Det er opplagt. Forutsetningen for å skrive noe godt er oppmerksomhet. Evnen til å lytte. Hvis du skriver→

MANNEN SOM ELSKET YNGVE: Renberg er kanskje mest kjent som forfatteren av romanen om Jarle Klepp.

MÅLBEVISST: Renberg har en plan, han tror han vet hva de fem neste romanene skal handle om. Likevel er han åpen for kreative avvik.

AKTIV STUDENT: Stavangergutten var i sine formative år aktiv i både skoleavis og studentradio.

KRITIKERROST: Med Tollak til Ingeborg vant Renverg Bokhandlerprisen i 2020.

realistiske romaner, som jeg gjør, er det en forutsetning at jeg er observant når jeg er ute i verden. Det er sansing og lytting. Det er musikalitet.

Samtidig finnes det musikalitet i selve språket.

– Språk er estetikk. Jeg elsker å hale og dra og vri og vrenge på språket. Å sprengte språket, forklarer han.

At han ikke satset på musikken, har ifølge ham selv delvis å gjøre med at han aldri har blitt noen stor instrumentalist, og ender opp med å produsere egne låter i stedet, og delvis å gjøre med at litteraturen dro hardere i ham.

– Jeg hadde en sterk fot i musikken, men jeg var ikke flink nok. Jeg øvde ikke nok. Og så var det akkurat som litteraturen brant hakket sterkere. Så det var naturlig for meg å satse på det.

Viktig studenttid

I studietiden var Renberg aktiv i Studentmediene i Bergen, både i avis og på radio. Han anser tiden der som ekstremt viktig.

– Jeg jobbet i studentradioen i Bergen i to-tre år. Og så jobbet jeg i studentavisa. Det var kjempeviktig for meg, på alle mulig måter.

Der befant han seg i et miljø med likesinnede folk.

– Det å være i det miljøet, å bli tatt på alvor og å prøve seg på offentligheten var viktig. Det var et bra sted å øve med likesinnede folk. Det er kanonviktig å møte folk som holder på med det samme som deg.

Han er heller ikke den eneste forfatteren med bakgrunn i studentradioen i Bergen.

– Jeg møtte Karl Ove Knausgård der, som ble bestekameraten min de årene.

Også her nevner han den verdenskjente dramatiker fra Hardanger.

– Jeg lagde kulturprogram i studentradioen. Det er én ting å sitte hjemme og skrive noen dikt, men nå fikk jeg anmelde litteratur og plater. Jeg fikk skrive kulturkommentarer og intervjuer. Også intervjuet jeg jo Jon Fosse, forteller Renberg. **UD**

Horroskop

TEKST: Syver Røinaas | ILLUSTRASJON: Silje Marie Savland Moksnes

Drit i fortiden, her har du framtiden.

Væren (21. mars–19. april)

I alle år har du ventet på den rette personen å åpne ditt store, ensomme hjerte for. Ikke ante du at det skulle bli obdusenten.

Tyren (20. april–20. mai)

Når det føles som du alltid mislykkes her i livet, og som slitet aldri tar slutt, husk at det bare er forbigående. (Livet, altså.)

Tvillingene (21. mai–20. juni)

Alle og enhver kan se skriften på veggen: Det HOME-skiltet må ned.

Krepsen (21. juni–22. juli)

Stjernene spår at morgendagen vil være den verste dagen i ditt liv. Hittil.

Løven (23. juli–22. august)

Selv om du aldri evner å ta imot kritikk som en behersket voksen, har du iallfall blitt god på å kvitte deg med lik.

Jomfruen (23. august–22. september)

Du vil føle deg både skuffet og lurt når du gjenfodes som afghansk jentebarn umiddelbart etter selvmordet.

Vekten (23. september–22. oktober)

Selv om den fredelige evigheten før din fødsel er helt identisk med evigheten etter din død, blir du livredd av tanken på sistnevnte. Det finnes piller for sånt.

Skorpionen (23. oktober–21. november)

Å godta Jesus Kristus som din herre og frelser på dødsleiet medfører ikke at Gud setter strek over din blodige, pedofile fortid. Du må angre litt også.

Skytten (22. november–21. desember)

Du har helt rett – det er verden som er vrang. Ikke la pleierne fortelle deg noe annet.

Steinbukken (22. desember–19. januar)

Om du føler deg liten og ubetydelig denne uken, husk at du i universets store sammenheng er mye mindre.

Vannmannen (20. januar–18. februar)

Stjernene erklærer at den som ikke tar lærdom av fortiden, er dømt til å gjenta den. Uheldigvis har du regelrett glemt det rwandiske folkemordet.

Fiskene (19. februar–20. mars)

Det var ikke deg hun vinket til.

Nattverd om dagen

Gudstenesta i Nidarosdomen serverer musikalske og sjelelege høgdepunkt på rekke og rad, men maten treng eit løft.

Kva: Høgmesse i Nidarosdomen.
Når: Bot- og bønnedagen 31. oktober kl. 11:00.
Kvifor: Tilgiving for synd og ro i sjela.

Kyrjeklokkene over Nidarosdomen er først nesten ikkje til å høyre. Kanskje er dei berre litt blyge, litt ute av trening etter orgien av synd og sodomi som har prega Trondheim by dei siste vekene. Men no er UKA endeleg over. På sjølvaste bot- og bønnedagen er folket samla til høgmesse for å två hendene og reinske samvitet. Det tar ikkje lang tid før Guds heilage bjøller kling av full kraft.

Synd og song

Eit opptog av geistlege kjem inn, og Nidarosdomens guttekor tar opp-

stilling i lilla kapper. Gutane i koret er i aldersspennet 7 til 70 år. Eg undrast på om ikkje nokre av dei snart burde få opprykk til mannskoret.

Gutane sørger likevel for å lose kyrkjelyden trygt gjennom salmesongen. Når ein forsangar set i gang ein sjanti der alle får vere med, svingar det verkeleg. Endeleg forstår eg kor moro det kan vere med gudsteneste.

Ein kvitkledd liturg resiterer frå Det gamle testamentet: «For hendene dykkar er tilsølte med blod og fingrane av skuld, leppene dykkar talar løgn, og tunga mumlar svik.» Mannen les på sørlandsdialekt, det handlar om synd, og det kjennest heilt rett.

Den påfølgande syndsvedkjenninga blir på si side ein traust affære. Det

viser seg at ho er ferdigskriven, og plutsleg er ho forbi. Ektefølt er det iallfall ikkje. Presteskapet vil openbert ikkje dvele ved det vanskelege denne søndagen. Det er nesten skuffande kor lett forsamlinga slepp unna.

Ikkje nokon salmesyssel

Kantor Erling With Aasgård pumpar stadig ut mektige tonar frå det vakre, barokke wagnerorgelet. Han er ikkje ein av desse megalomane organistane som speler «Et barn er født i Betlehem» som om dei var Bach oppstadne. Salmane, som berre gutekoret og éi høgrøysta dame kan frå før, er vanskelege nok å følge som dei er. Aasgård skal ha

TEKST: Vebjørn Kallelid
 ILLUSTRASJON: Eiril Solveig Ugulen

honnør for å halde akkompagnementet ryddig.

Er det likevel nokon som greier å fylle forsamlinga med himmelsk kjærleik denne føremiddagen, så er det kantoren. Soknepresten har lagt seg føre alteret for å messe sitt «Kyrie eleison», og då er det ikkje snakk om å spare på herlegdomen. Orgelpipene basunerer ut svære harmoniar. Det er så storslått at ein skulle tru det var katolikkane som stod bak.

I økokritikkens namn

Den store attraksjonen denne søndagen er preika til sokneprest Andreas Hilmo Grandy-Teig. Det er ein tilsynelatande mjuk mann med mjuk stemme og mjuke auge. Opninga er godt under pari, med ein vits som ingen ler av («Å gjere bot – kva betyr det? Parkeringsbot?»). Det er tyst som i kyrkja. Fortsetting er klassisk: ei av Jesu likningar frå Lukas-evangeliet. Den om farisearen og tollaren i tempelet, veit du.

«For kvar den som set seg sjølv høgt, skal setjast lågt, og den som set seg sjølv lågt, skal settast høgt,» les presten. Folk teier og samtykker. Det gjeld å vere audmjuk, det seier seg nesten sjølv.

Det heile tar ei overraskande vending når presten, den luringen, plutsleg har vridd det heile til å handle om isbre-smelting, COP26 og antropocen. Vi menneske har ikkje hatt merksemda på rett plass, kan han melde. Vi har ikkje sett korleis handlingane våre heng saman med andre stader i verda, med dyr og med planter. Å ta klimaansvar er å ta ansvar overfor Gud.

Den plutsleg økokritiske lesinga av Boka tar meg litt på senga, før eg innser at han har mykje godt å seie,

han der soknepresten. Der eg forventa ei dogmatisk og moraliserande tale om synd, får vi ei dogmatisk og moraliserande tale om klima i staden. Eg kjenner at eg trivst.

Kjeks og vin

Gudstenesta nærmar seg slutten når det endeleg er tid for nattverd. Kyrkjelyden får denne dagen valet: dyppe alterbrødet i vin ved døypefonten, eller kome fram til alteret og knele føre Herren. Eg vel sjølv sagt det siste. Det viser seg å vere rett val. I staden for å dyppe, får eg ein eigen liten kalk,

som sommelieren skvettar ein slant av Menneskesonen oppi.

Alvoret i situasjonen gjer at det kjennest upassande å lukte særleg på vinen. Den grunne kalken hjelper heller ikkje til med aromaen. Eg saknar eit skikkeleg glas. Vinen er likevel overraskande god på smak. Tørr og lett, god syre og lang ettersmak av gule eple.

At vinen er kvit, er på si side direkte sjokkerande. Forteljinga om at dette skal vere Jesu blod blir heller vanskeleg å svelge. Det same er Jesu lekam. Den er ein tørr, kvit kjeks, som smaker papiraktig. Det er sikkert papir. Litt brie og fikensyltetøy hadde gjort mykje.

Anmeldelse:

Ensom i Norges beste studentby

TEKST: Leif Henrik Hansen Høøen | FOTO: Aschehoug

Debutboken gir viktige perspektiv på ensomhet og identitet, men forsøker å favne for vidt på for få sider.

Tittel: Nu klinger igjennom bartebyen
Forfatter: Khaleel Etwebi
Sider: 192
Forlag: Aschehoug

Nu klinger igjennom bartebyen er en tegneserieroman der vi følger de to studentene Khalid og Mathias, som studerer i Trondheim. Khalid er flyktning og sliter med å føle seg som en del av det norske samfunnet. Han blir tatt opp som intern i fotogjengen på Studentersamfundet, men synes det er vanskelig å knekke de sosiale kodene i studentmiljøet. Han prøver å følge rådene til bestekompiisen Mathias, med varierende hell. Mathias het tidligere Marthe, og forsøker å løsrive seg fra fortiden sin. Faren er velmenende, men sliter fortsatt med å gi slipp på den Mathias var før. Og hvordan forteller man egentlig den man dater at man er trans? Ikke minst: Når gjør man det?

Det er forfriskende med en roman som er så tydelig på hvordan det er å stå på utsiden og se inn, uten å føle seg som en del av gjengen. Det er et viktig perspektiv som mange kan relatere til, og kanskje spesielt studenter. Ensomheten understrekes av tegnestilen, som er preget av alvorlige, uttrykksløse ansikt. Det visuelle er minimalistisk,

med en enkel strek og repeterende fargebruk. Dette brytes opp av innslag av sort-hvitt fotografier. Fotografiene er fine og illustrerende avbrekk, men teknikken der de innlemmes i tegneserien har et uferdig uttrykk, og kunne vært løst på en bedre måte. Kroppsspråket til karakterene er svært repeterende, til tider med et nærmest stillestående preg, og her savner jeg mer variasjon. Helhetsinntrykket av tegneserieromanen er likevel estetisk tiltalende, der den harmoniske fargebruken spesielt står seg ut.

På 192 sider er vi innom flyktning-politikk, identitet, ensomhet, trans-rettigheter og funksjonsnedsettelse. Etwebi kommer absolutt med viktige perspektiv, men så store tema på et begrenset antall sider gjør at framstillingen blir vel overfladisk, heller enn dyptgående. Det virker som om målet har vært det sistnevnte, men alle de store temaene på få sider gjør at fortellingen enkelte steder blir forhastet, med vel enkle løsninger på komplekse problemer. Sterkest er framstillingen av Khalids reise mot å bli mer selv sikker og trygg på seg selv. Spesielt scenene mellom Khalid og hans far, der Khalid helst vil glemme fortiden og se framover, mens faren vil

se seg tilbake, er sterke. Boken har også en del humoristiske scener som gjør seg godt, og framstår som naturlige og fine avbrekk.

Nu klinger igjennom bartebyen er absolutt en leseropplevelse verdt å få med seg. Gjennom fin fargebruk og gode komposisjoner blir tegneseriedebuten en god visuell opplevelse. Jeg sitter likevel igjen med en følelse av at den forsøker å dykke ned i for mange tema på for få sider. Man ender opp med å kun se toppen av isfjellet, og ikke alt som skjuler seg under overflaten.

[Les flere anmeldelser på underdusken.no](#)

Anmeldelse:

ABBA – Voyage

TEKST: Even Kaushik | FOTO: Universal Music

Litt mindre disco, litt mer pop. Likevel et svært følelsesladet album – på både godt og vondt.

Om det er én følelse man sitter igjen med etter å ha lyttet gjennom ABBA-s niende og siste album, er det nostalgi. Det er 40 år siden ABBA sist slapp et album, og *Voyage* markerer slutten på en lang og hederlig karriere for de fire medlemmene, som har trollbundet flere generasjoner med musikken sin.

I et moderne musikkmarked der hip-hop og rock er overrepresentert, er det svært ambisiøst av ABBA å slippe et popalbum inspirert av 70-tallets discolåter. ABBA viser at de er klare over dette, gjennom færre dansbare gladlåter og heller flere følelsesladde popballader med innhold flere kan kjenne seg igjen i – kanskje særlig deres eldre publikum.

Dersom man forventer låter av samme kaliber som hitene «Dancing Queen» og «Does Your Mother Know», vil man nok bli noe skuffet. Det nærmeste man kommer dansbare klubbslagere, er «Don't Shut Me Down» og «No Doubt

About It», som begge benytter seg av oppløftende gitar, svingende bass, og spretne keyboardtoner.

Denne nye tilnærmelsen, som tar større avstand fra disco, åpenbarer seg gjennom låter som «I Can Be That Woman», «Keep An Eye on Dan» og «When You Danced With Me». Disse forteller historien om et mislykket forhold, og hvordan noe som var godt i starten nå gjør mest vondt og oppleves som giftig. Dette gjenspeiler ABBA-s egen historie om brudd, mislykkede forsøk på å finne sammen igjen og nå deres forsoning gjennom et siste album sammen før de pensjonerer seg for godt.

Åpningslåta «I Still Have Faith In You» uttrykker håp om vennskap i framtiden. Sterke tekster om tro på hverandre, framført over motiverende melodier fra bratsj, cello, og valthorn levert av Stockholm Concert Orchestra, kombineres til et kraftig

startskudd for deres nostalgiske siste album. Som kontrast avsluttes *Voyage* med «Ode To Freedom», hvor harpe, strykeinstrumenter og harmoniserende vokal avslutter både albumet, og deres til sammen 48 år lange karriere, på majestetisk vis.

Det er bittersøtt at vi mest sannsynlig ikke får mer musikk fra én av nordens desidert største grupper. ABBA har vært lydsporet for utallige mennesker gjennom flere settinger, både på vorspiel og på dansegulvet. Likevel føles det også svært fortjent at ABBA endelig skal legge skoene på hyllen etter sin siste diskodans. Gruppen har likevel annonsert en konsert i 2022, der hologram av medlemmene skal spille på en spesialbygd scene i London. Dette kan dette minne om a-ha, som stadig nekter å gi seg, men kanskje blir dette det siste store smellet. Det er uansett ingen tvil om at *Voyage* kan fungere godt i begge tilfeller.

[Les flere anmeldelser på underdusken.no](#)

DE BESTE ALBUMENE FRA 2021

TEKST: Musikkredaksjonen

Når året ebber mot slutten, virker det alltid som om man sitter igjen og tenker: «Hvor ble året av?». Det var så mange ting man skulle ha gjort, planer man skulle ha realisert, og ikke minst musikk man skulle ha hørt på. Alle artistene man ikke fikk oppdaget, alle framtidige klassikere man ikke fikk hørt på: Alt dette gjør at en får vondt i sjela. Men frykt ikke! Musikkredaksjonen er her for å hjelpe deg. Etter lange og til tider voldelige diskusjoner har vi

samlet de 21 beste albumene fra 2021. Noen har du sikkert hørt om, mens andre er helt ukjente. De er uansett noe av det beste 2021 hadde å by på. Med alt fra post-trance og elektropop til bluegrass og hiphop, er det noe for enhver i denne lista. Vi håper den kan hjelpe alle med å oppdage de virkelige juvelene i det som var et storveis musikkår. God lytting!

– Øyvind Soldal Rasmussen,
musikkredaktør

FOTO: GEMS

Bård Berg – Oslo Beats Vol II

Hvis du skulle fanget essensen av å drikke GT på Selskapssiden i ei skive, så hadde den skiva vært *Oslo Beats Vol II* av Bård Berg. Proppfull av deilige rytmer og fantastiske vokaler: Her beviser Bård Berg atter en gang at han er en av de bedre produsentene her til lands. Måten han klarer å fange stemninger og utnytte ideene som ligger til grunn for skiva, er fenomenal. Bård Berg får med seg noen av de dyktigste unge musikerne i Norge, deriblant Sofie fra FIEH, for å lage en slager av en house-plate. Skiva er sensuell, rytmisk og skamdigg, og den fortjener absolutt en plass på årets liste.

– Andreas Jensen

Lingua Ignota – SINNER GET READY

Lingua Ignota har sleppt endå ein monolitt av eit album. Med sin unike syntese av kyrkjemusikk, bluegrass og industriell støy tek ho opp tema som smerte og hjelpeløyse, bibelsk vreide, og religiøs fanatisme i eit USA prega av nedstenging. Lydmessig svingar pendelen mellom kaustisk støy, skriking og dissonante harmoniar på den eine sida, og gripande vakre korsatsar med melankolske blåsarar på den andre. Det er ein motsetnad som smeltar saman som rustne spikrar og kvite talglys. Lytt til dette albumet dersom du treng å skifte ham, eller noko slikt.

– Maiken Gjøsdaal

FOTO: Sargent House

FOTO: Ninja Tune

Black Country, New Road – For the first time

Etter at Black Country, New Road slapp sine første singlar i 2019, var interessen høy, og de har nærmest oppnådd meme-status i enkelte kretser. På debutplaten *For the first time* viser likevel London-septetten at de er langt mer enn store ord. Bandet leverer et eklektisk og ambisiøst album, med elementer fra både klassisk, jazz, post-punk og post-rock. Låtene er lange og intrikate. Harmoniske og dissonante partier kolliderer sømløst, og den nevrotiske vokalen er en bevissthetsstrøm av de sjeldne. Resultatet er en tidvis vakker, ofte absurd reise som engasjerer og underholder fra start til slutt.

– Jens Waage

Sturle Dagsland – *Sturle Dagsland*

Det sjølvtitulerte debutalbumet til Sturle Dagsland er kan hende det mest alternative som har kome ut dei siste åra. Denne skiva er så eklektisk at å plassere ho i noka form for sjanger-ramme er like meningslaust som å spørje kva farge eit kaleidoskop er. Bak denne orkanen av eit album står det to menn, Sturle og Sjur Dagsland, som har forma eit uttrykk med element av art rock, metall, eurovision-pop, svensk folkemusikk, strupesong, og sikkert Satan sjølv. *Sturle Dagsland* er 2021s beste demonframmaningslydspor. Han har skapt seg si eiga høgde av lyd, og på den står han heilt aleine.

– Anders Kruse

FOTO: Sturle Dagsland

FOTO: Colombia Records

Tyler, The Creator – *CALL ME IF YOU GET LOST*
CALL ME IF YOU GET LOST føles som en eneste stor hyllest til hiphop. Etter det syntfunk-dominerte *IGOR* returnerer Tyler til sine røtter i rapp. Artisten bruker returen på å understreke hvor spennende og allsidig denne sjangeren er. Han rapper over klassiske Gravediggaz-beats og henter ut det beste fra både nye stjerner som YoungBoy og legender som Lil Wayne. Ikke minst har han med seg mixtape-ikonet DJ Drama som vert gjennom hele albumet. Samtidig understreker Tyler gjennom egen rapping og produksjon hvor allsidig han selv er. Når Tyler går tilbake til hiphop, løfter han sjangeren framover.

– Simon Storvig Winther

Sufjan Stevens & Angelo De Augustine – *A Beginner’s Mind*

Sufjan Stevens er for mange best kjent som han som lager musikk synonym med depresjon og sorg. Den som har hørt gjennom hele diskografien hans, vet imidlertid at han absolutt ikke er redd for å eksperimentere med tematikk eller musikk sjangre. På *A Beginner’s Mind* samarbeider han med kompisen Angelo De Augustine for å lage musikk inspirert av filmer de har sett sammen. Resultatet er et album som er både skjørt, vakkert og tankevekkende. Hvem skulle tro at filmen *Mad Max* kunne bli inspirasjon til en så vakker låt som «Murder and Crime»?

– Aleksandra Simonsen

FOTO: Asthmatic Kitty Records

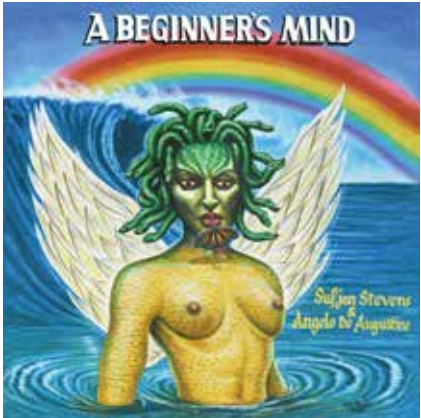

FOTO: Crispin Glover Records

Goat The Head – *Strictly Physical*

Hele elleve år har gått siden hardmetallhuene i Trondheimsbandet Goat the Head slapp sin forrige plate, og god timing er det. Pandemi sliter ut de fleste, og hva funker bedre enn ekstremt sinna huleboermetall for å få tilbake energien? På knappe 40 minutter får du slått ut håret til heseblesende trommer, ekstremt skitne riff, majestetiske synter og ikke minst den barbariske vokalen til Per Spjøtvold. Det er voldsomt, det er rått og det er musikk for den som har et behov for å riste hodet av skuldrene.

– Sondre Sørensen Brønstad

Floating Points, Pharoah Sanders, London Symphonic Orchestra – *Promises*

En av årets aller beste lytteopplevelser kommer fra årets mest overraskende samarbeid. På *Promises* får vi det beste av elektronika-komponisten Floating Points, jazzlegenden Pharoah Sanders og Londons symfoniorkester. Dette er én sammenhengende komposisjon i ni satser, preget av uttrykksfulle saks- ofonsoloer og minimalistiske synter. Ett enkelt, men hypnotiserende motiv binder hele komposisjonen sammen. Det er like uttrykksfullt som det er avslappende, og definitivt et av årets vakreste album.

– Magnus Rygge

FOTO: Luaca Bop

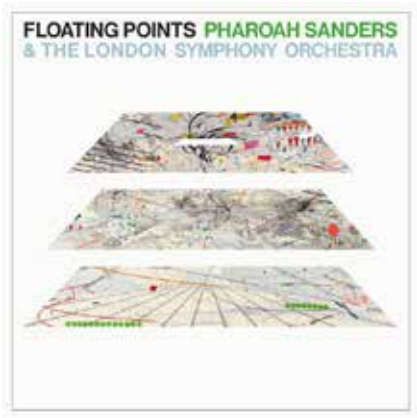

FOTO: Poesy

Vilde Tuv – *Melting Songs*
Det tok fem år før Vilde Tuv slapp oppfølgeren til *D’meg*, og resultatet ble et av de albumene du ikke visste at du ville høre. Jeg liker de fleste sjangre som har ordet «post» i seg, og dette albumet liker jeg. Så da tillater jeg meg å kalle dette for post-trance, i hvert fall har det elementer av det. Dette er et album som til tross for å ikke være redd for å båse seg, er vanskelig å kategorisere. Du får en salig miks av psykedeliske arpeggioer, nådeløse trancesynter, klangdynket gitar og eterisk blokkfløyte. Hun gir oss en nytolkning av mange lyder, som i andre kontekster hadde vært usmaklig, men det hele gjøres med et glimt i øyet og støttes opp av ubenektelig vakre melodier som får deg til å føle at du kommer til å klare hva nå enn du ikke klarer.

– Gunnar Hannibal Sökjer-Petersen

Doja Cat – Planet Her (Deluxe)

Verdens kanskje mest korny poprapper og internettsensasjon slapp i 2021 sitt tredje og så langt beste album. Albumet er en smakfull miks av skamløs listepop à la «Kiss Me More», med SZA og mer klassisk Y2K-rapp som «Tonight» med rapplegenden Eve. Dette er poprapp som aldri skuffer eller kjeder lytteren. Den kaotiske popstjernen viser sine mange styrker med underholdende tekster og en frittflytende stemmebruk som forsterkes av hennes tilbakelente holdning. *Planet Her (Deluxe)* kan med god samvittighet spilles hvor enn du har lyst til å rykke på samtlige rumper, smilebånd og rockeføtter.

– Are Kjeldsberg Skauby

FOTO: Kemosabe Records/RCA Records

FOTO: Sup Pop Records

LOW – HEY WHAT

Mormonerekteparet Mimi Parker og Alan Sparhawk har gjort det igjen. *HEY WHAT* er et lite mesterverk av støy, skjøre melodier og tunge basslinjer. Det er et slående vakkert støy-album, som bør nytes høyt nok til at du kan kjenne det dirre i hjerte og sjel. I sentrum er ekteparets såre vokaler, svøpt inn i et forskrudd, men tilgjengelig lydbilde, som varierer fra langsomme droner til vuggende støyrock. *HEY WHAT* er bakgrunnsstøy som kjemper hardt om å få komme fram i lyset, og det fungerer fordømt bra. På sitt trettende album leverer Low kanskje sitt aller beste verk, og en utgivelse som vil bli stående igjen som en ubestridt klassiker.

– Hannah Kleiven

Hudkreft – Nevemagnet

I et hav av elefanter i rommet, kjipe ledere, og ekkel kultur, brøler Hudkreft høyest. Det føles forbanna godt at noen holder liv i den norske pønken. *Nevemagnet* er desidert det viktigste bidraget vi har fått til pønrocken i år. Skiva er skarp, krass, og rimelig forbanna. Vi finner tyngre elementer fra pønken, men også sterk inspirasjon fra ska-musikk. Helhetlig gjør røsten til vokalist Leah Røkke denne skiva til en av årets sterkeste, hvis ikke årets beste debut.

– Andreas Jensen

FOTO: Fysisk Format

FOTO: Warp Recordings

Squid – Bright Green Field

Det britiske bandet Squid føyer seg inn i rekken av band i bevegelsen som journalisten Matthew Perpetua så fint beskriver med begrepet «Post-Brexit New Wave». I likhet med flere band i denne bevegelsen startet de først med plateselskapet Speedy Wundergroud, og har nå beveget seg videre for å gi ut et kritikerrost debutalbum. *Bright Green Field* byr på eksentrisk post-punk, med elementer av blant annet krautrock og jazz og tekster som er både introspektive og samfunnskritiske. Dette er et album man bør høre gjennom flere ganger, for her er det ikke mangel på musikalske krumspring og spennende detaljer.

– Aleksandra Simonsen

Masåva – Er vi store nok nå?

Er vi store nok nå? er tittelen på albumet som Masåva i siste liten klarte å lure inn i denne lista. Et album hvor bandet elegant fletter sammen visesang, folk og jazz til et emosjonelt og vakkert album. Komposisjonene er utrolig sjarmerende og innbydende, med vokaler som er lette og svevende, til tross for den tunge tematikken i lyrikken. Det å vokse, hvordan tiden går fra oss, det å elske og å bli elsket. De klarer å balansere pent mellom det melankolske, men også det gode i hverdagslige bekymringer. Dette skaper et fantastisk gjennomført album, og gir dem en velfortjent plass på lista.

– Victor Løvland

FOTO: Øra Fonogram

FOTO: Bella Union

Pom Poko – Cheater

I 2019 ga Pom Poko ut *Birthday*, ett av det årets beste album. Nå har de tatt sine største styrker, og forbedret dem i alle retninger. Bandet som raskt har blitt et av Norges mest spennende bidrag til den stadig voksende artpop-sjangeren, leverte tidligere i 2021 et nytt album: *Cheater*. Den unike identiteten til Pom Poko har ikke gått noe sted. Den står tvert imot mer i fokus på det nye albumet. Kombinasjonen av matterockriff, punkbasslinjer og psykedeliske jazztrommer, med litt støy strødd på toppen, resulterer i et helt fantastisk album som anbefales til alle som liker musikk.

– Victor Løvland

RXKNephew – *Slitherman Activated*

RXKNephew er et fenomen. Han har gitt ut et tosifret antall prosjekter i 2021, men det er *Slitherman Activated* som ble manges første møte med rapperen – og det med god grunn. Dette er en lytteropplevelse du har behov for å fortelle noen om. Dette er 49 minutter med desorienterende, eksperimentell, foruroligende og hysterisk morsom hiphop. Instrumentalene bør spilles i harde DJ-set og tekstene bør leses dramatisk på åpen mikrofon-kveld. Uopplyste folk kommer til å fortelle deg at RXKNephew bare er en meme og ikke burde tas seriøst, men ikke la deg lure! Nephew er en visjonær, og *Slitherman Activated* er en åpenbaring.

– Simon Storvig Winther

FOTO: Smalltown Supersound

Lost Girls – *Menneskekollektivet*

Samarbeidsprosjektet til Jenny Hval og Håvard Volden, Lost Girls, har etter ti års samarbeid endeleg gjeve ut si debutplate. *Menneskekollektivet* tek deg med inn i eit eksperimentelt elektronikaunivers bestående av trommemaskiner, syntar, vokal og Volden sitt nydelege gitarspel. Hval sin vokal varierer mellom kviskring, prating og klangfull song – alt over deilige, dansbare beats. I prosessen skal musikken ha blitt improvisert fram, og resultatet er imponerende. Det er berre å ta av hatten og la seg bergta av resultatet – det er ikkje ofte elektronika på dette nivået vert produsert i Noreg.

– Ingrid Nedrebo

Injury Reserve – *By the Time I Get to Phoenix*

Bortgangen til Steppa J. Groggs skaper en melankolsk og mørk stemning. Likevel er *By the Time I Get to Phoenix* et av 2021s beste hiphopalbum. Elementer fra sjangre som rock, støy og footwork blandes sammen på magisk vis, og kombineres med dype tekster om angst og usikkerhet, hvilket skaper et helhetlig bilde på alt det menneskelige ved livet. Injury Reserve leverer et svært voksent og gjennomtenkt album, og låta «Knees» eksemplifiserer dette praktfullt. Du kommer til å danse, gråte, hate og elske livet – og alt er i hyllest til Groggs. Hvil som faen i fred.

– Even Kaushik

FOTO: Injury Reserve

FOTO: Lokoy og Propeller Recordings

Lokoy – *badminton*

badminton er ei utforskning av de kreative grensene til Lasse Lokøy. Skiva er en intim passasje inn i den dyktige produksjonsevnen til musikeren. Sprengfull med deilige elektronikarytmer, hardt treffende bassrytmer og glatte vokaler, er *badminton* en heftig og emosjonell lytteopplevelse. Hele skiva er fylt til randen med fengende ny-pop, med elementer fra skurrende elektropop. Man merker hvordan Lokoy har lagt både hjerte og sjel inn i prosjektet. Med hjelp fra gjester som Safario, Moyka og Nils Bech, er *badminton* en av de mest nyskapende popskivene fra 2021.

– Andreas Jensen

Spelling – *The Turning Wheel*

The Turning Wheel av Spelling er gripende fra øyeblikket man trykker på start. Med lett orkestrering av strykere og horn, enkle, men vakre melodier og en animert stemme egnet til å levere melodiene, kan man ikke annet enn å la seg bergta. Det er fortryllende. Du sitter i en transe fra start til slutt, og lar Spelling geleide deg gjennom eventyrlandet som er *The Turning Wheel*. Det er et land av fabulerende dyr og harmonisk natur, men med mørke krefter som truer og ulmer under overflaten. Alt virker vakkert, alt virker levende. Og ved veis ende ønsker man intet annet enn å reise tilbake igjen.

Artpop kan knapt bli bedre enn dette.

– Øyvind Soldal Rasmussen

FOTO: Sacred Bones Recordings

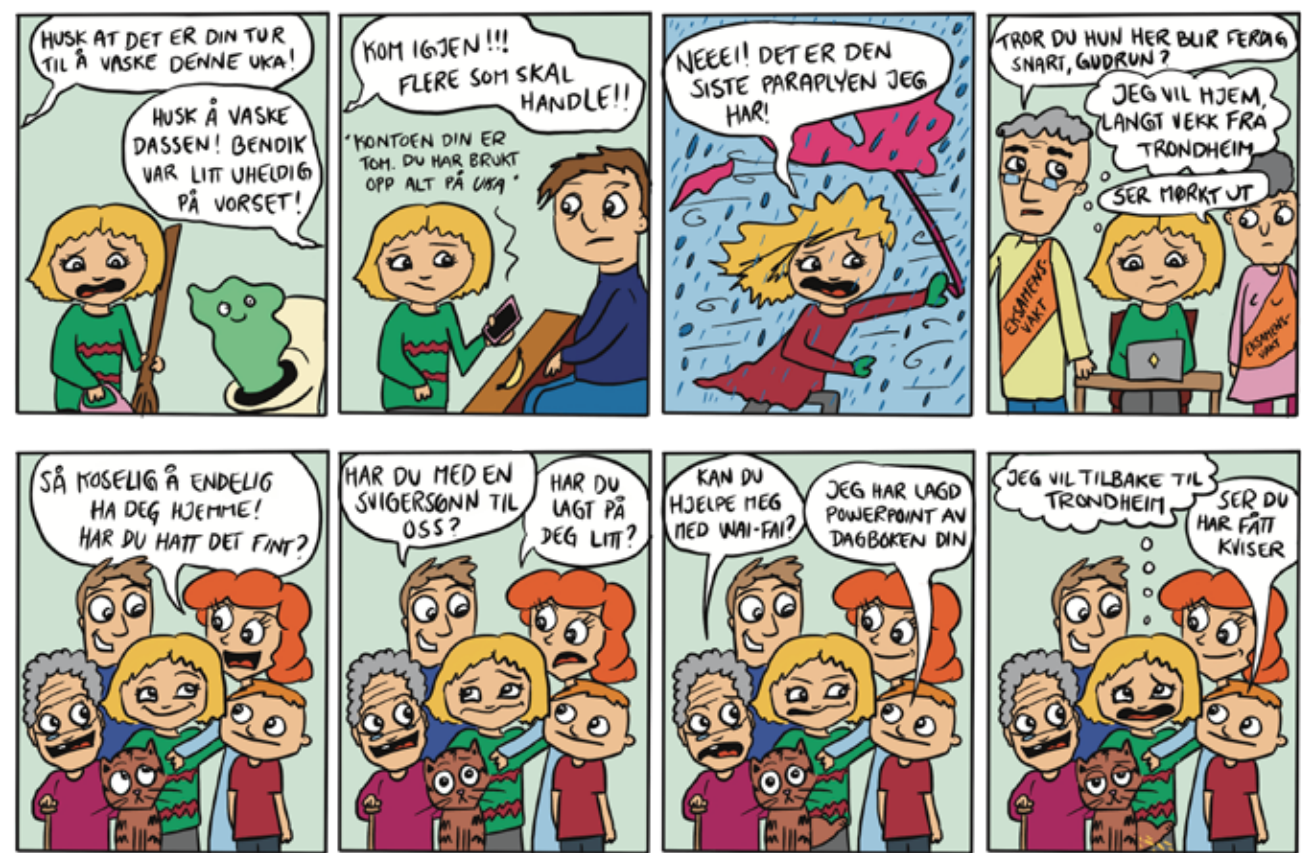
FOTO: Age 101/AWAL Recordings

Little Simz – *Sometimes I Might Be Introvert*

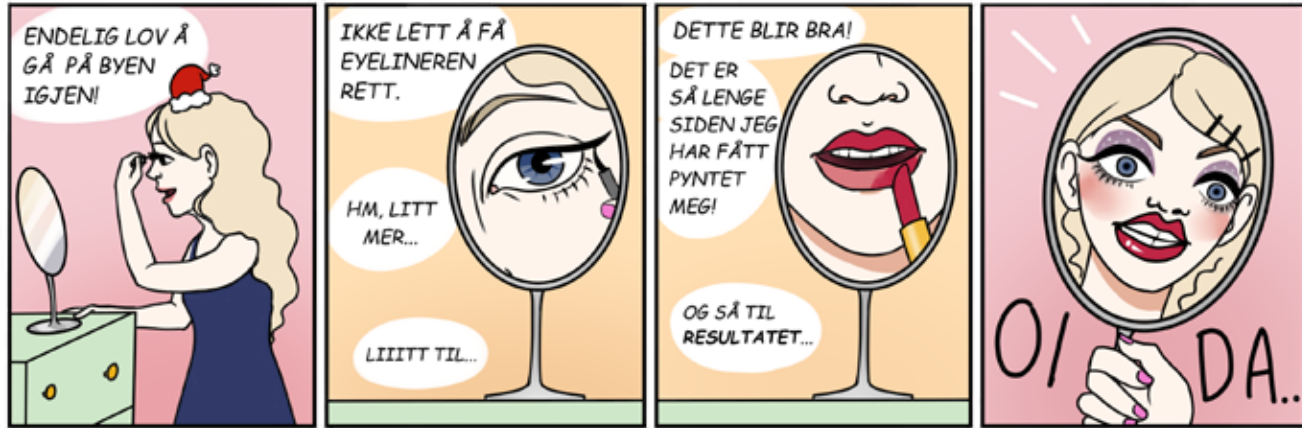
Den britisk-nigerianske rapperen rotfester seg med sin fjerde fullengder som en av sin generasjons beste rappere, og *Sometimes I Might Be Introvert* bør være på enhver toppliste i år. Little Simz viser en kontinuerlig evne til å utvikle seg, samtidig som hun holder på sitt unike lydbilde og samfunnsdebatterende lyrikk. *SIMBI*, akronymet for albumet og kallenavnet Little Simz går under privat, gir et nakent og ærlig innblikk i artistens egen psyke. Det er som vanlig pakket inn i et fengende og dansbart lydbilde som er umulig å sitte stille til. Om dette ikke er fristelse nok, tilbyr også Little Simz et av de kuleste albumcoverne på denne listen, om ikke noen sinne.

– Tina Løvås

STRIPER

TEKST OG ILLUSTRASJON: Annette Bye Setsaas

TEKST OG ILLUSTRASJON: Kirsti Jacobsen

KVISS

KVISSMESTERE: Emelie Kjærli Kristiansen og Benedikt Erikstad Javorovic
Spørsmål og kommentarer kan sendes til kviss@studentmediene.no

1.

Hva kaller de julenissen i Danmark?
2.

Nylig kom sesong to av den populære NRK-serien *Førstegangstjenesten*. Hvor kommer karakteren Tanja Laila Gaup fra?
3.

Apropos norske steder: Hva er Norges største kommune i areal?
4.

Hvilken TV-serie basert på en kjent serie fantasybøker av Robert Jordan hadde premiere på Amazon Prime Video den 19. november?
5.

Hvert år siden 2013 har Erna Solberg toppet Kapitals årlige liste over Norges mektigste kvinne. For 2021 har en ny kvinne blitt kåret. Hvem?
6.

Hva får man svar på når man tar en CRP-måling?
7.

Blunka, Lavendel og Krynkel er alle karakterer i...?
8.

Hvilket år sank skipet MS Estonia?
9.

Hva er det viktigste virkestoffet i cannabisprodukter?
10.

Hva er den mest populære desserten på juleaften i Norge?
11.

Hva kalles senterstangen i et hjul, som sørger for at det holder samme relative posisjon til bilens kropp?
12.

Hva er navnet på den tidligere stortingspresidenten som nylig måtte gå av på grunn av boligkluss?
13.

Ordet alarm er avledet fra en italiensk frase på to ord, hva er betydningen?
14.

I Inger Hagerups *Adventsvers*, hva er det vi tenner det første lyset for?
15.

Norges VM-håp ble knust da landslaget tapte mot Nederland. Samtidig foregikk det en annen kamp som kunne bli avgjørende for om Norge gikk videre. Hvem spilte i den?
16.

Hva kalles vitenskapen om jordas atmosfære?
17.

Hva er folk som Hacksaw Jim Duggan, Stone Cold Steve Austin, The Undertaker og Lady Blossom kjent for?
18.

Hvem var fortellerstemmen i den østtysk-tsjekkoslovakiske *Tre nøtter til askepott* som er tradisjon på NRK?
19.

Den første til å gå ut av årets utgave av *Maskorama* ledet tidligere både *Vil du bli millionær?* og reality-serien *Big Brother*, men hva heter han?
20.

Hva får man ved å kombinere oppmalte, skåldede mandler, melis og typisk litt eggehvite?

1) Julemanden 2) Sørøya i Finnmark 3) Kautoketino 4) *Wheel of Time* 5) Hadia Tajik 6) Hvor mye betennelse som finnes i kroppen 7) *Harry Potter* 8) 1994 (28. september) 9) Tetrahydrocannabinol, eller THC 10) Risikrem 11) Aksling 12) Eva Kristin Hansen 13) Til våpene (all' arme) 14) Vi tenner det for glede 15) Tyrkia og Montenegro 16) Meteorologi 17) Wrestling (WWE) 18) Knut Risan 19) Arve Jurtzen 20) Mlarsipan

HVA SLAGS JULEPYNTER ER DU?
ILLUSTRASJON: VICTORIA STENSHAGEN

0–4 poeng:

BILLIG JUGGEL FRA NILLE:
Engangsplast og amerikanske nisser som ser ut som de er dratt ut av Coca Cola-reklame. Rett og slett dårlig smak, er det. Og etter julekalaset kastes vel det meste og blir til mikroplast i havet for å drepe en eller annen fisk. Det er ikke julestemning, det.

5-10 poeng:

HENGER OPP NOE DRITT I SISTE LITEN:
Oisann, pokker, du skal ha juleselskap om et par timer, ja. Bare å løpe utendørs og se om du finner en eller annen kvist på bakken. Og så fikk du vel en julekule i gave i fjor? Får ta en tur i boden!

11-16 poeng:

FORSEGGJORT OG TRADISJONSRIKT:
Flotte norske fjøsniesser og håndlagde julekuler. Et tre du selv har henta i skogen, og det er skikkelig norsk gran, ikke noe sønn jævla utenlandsk edelgran. Og høyt i toppen den blanke stjerne. Det er dette som er jul.

17-20 poeng:

HAR FORTSATT OPPE FJORÅRETS:
Kanskje har du fått en del kommentarer for det gjennom året. Kanskje har du tenkt «jåda, tar det neste uke», men så bare kontinuerlig vært plaget av dette ugjorte gjøremålet i et år. Endelig har det betalt seg: Hundre prosent julestemning, null prosent innsats.

Registrene.

Ur Vögen | Ur Vögen | for amla
Ur Vögen | | Schindlen
| | bär

— med hjerte for lærerstudenter

**Barnehagelærer • Faglærer • Grunnskolelærer • Lektor
Pedagogikk • PPU • Spesialpedagogikk • Yrkesfaglærer**

